

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
WIZARA YA ELIMU, SAYANSI NA TEKNOLOJIA
BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA

**TAARIFA YA UCHAMBUZI WA MAJIBU YA
WATAHINIWA KATIKA MTIHANI WA UALIMU CHETI
DARAJA LA A (GATCE) 2022**

HAIBA NA MICHEZO

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
WIZARA YA ELIMU, SAYANSI NA TEKNOLOJIA
BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA

**TAARIFA YA UCHAMBUZI WA MAJIBU YA
WATAHINIWA KATIKA MTIHANI WA UALIMU
CHETI DARAJA LA A (GATCE) 2022**

650 HAIBA NA MICHEZO

Kimechapishwa na;

Baraza la Mitihani la Tanzania,
S.L.P 2624, Dar es Salaam,
Tanzania.

©Baraza la Mitihani la Tanzania, 2022

Haki zote zimehifadhiwa.

YALIYOMO

DIBAJI.....	iv
1.0 UTANGULIZI.....	1
2.0 UCHAMBUZI WA MAJIBU YA MTIHANI KWA KILA SWALI.....	2
2.1 Sehemu A Maswali ya Majibu Mafupi.....	2
2.1.1 Swali la 1: Maandalizi ya Ufundishaji wa Somo la Haiba na Michezo.	2
2.1.2 Swali la 2 Maandalizi ya Ufundishaji wa Somo la Haiba na Michezo..	4
2.1.3 Swali la 3: Upimaji na Tathmini ya Somo la Haiba na Michezo.....	7
2.1.4 Swali la 4: Maandalizi ya Maandiko, Vifaa na Zana za Kufundishia na Kujifunzia.....	10
2.1.5 Swali la 5: Zana za Kufundishia na Kujifunzia.....	13
2.1.6 Swali la 6: Zana za Kufundishia na Kujifunzia.....	16
2.1.7 Swali la 7: Misingi ya Ufundishaji wa Somo la Haiba na Michezo. ...	19
2.1.8 Swali la 8: Maandalizi ya Maandiko, Vifaa na Zana za Kufundishia na Kujifunzia.....	22
2.1.9 Swali la 9: Maandalizi ya Maandiko, Vifaa na Zana za Kufundishia na Kujifunzia.....	25
2.1.10 Swali la 10: Upimaji na Tathmini ya Ufundishaji wa Somo la Haiba na Michezo.....	28
2.2 SEHEMU B: Maswali ya Insha	29
2.2.1 Swali la 11: Mandalizi ya Ufundishaji wa Somo la Haiba na Michezo...	30
2.2.2 Swali la 12: Mandalizi ya Ufundishaji wa Somo la Haiba na Michezo...	34
2.2.3 Swali la 13: Mandalizi ya Ufundishaji wa Somo la Haiba na Michezo...	39
2.2.4 Swali la 14: Upimaji na Tathmini ya Ufundishaji wa Somo la Haiba na Michezo.....	42
3.0 UCHAMBUZI WA KIWANGO CHA UFAULU KWA KILA MADA....	49
4.0 HITIMISHO	50
5.0 MAPENDEKEZO	50
KIAMBATISHO CHA PEKEE	52

DIBAJI

Baraza la Mitihani la Tanzania limeandaa taarifa hii ya uchambuzi wa majibu ya watahiniwa katika mtihani wa Ualimu Daraja la A somo la Haiba na Michezo mwaka 2022. Taarifa hii inakusudia kutoa mrejesho wa ufaulu wa watahiniwa kwa walimu tarajali, wakufunzi, watunga sera, wakuza Mitaala na wadau mbalimbali wa elimu. Mtihani ni zana mojawapo inayotumika kutathmini na kutoa hitimisho katika mchakato wote wa ufundishaji na ujifunzaji. Hivyo, majibu ya watahiniwa katika mtihani huonesha viwango vya uwezo wa kufikiri, ubora wa mielekeo, stadi na maarifa ambayo watahiniwa waliweza kuyapata katika miaka miwili ya mafunzo ya ualimu.

Taarifa ya uchambuzi wa majibu ya watahiniwa katika mtihani wa kuhitimu astashahada ya ualimu wa msingi kwa somo la Haiba na Michezo mwaka 2022 inaonesha kuwa watahiniwa wote (100%) walikuwa na ufaulu mzuri. Sababu zilizochangia ufaulu huo ni watahiniwa kuwa na maarifa ya kutosha katika dhana mbalimbali zilizotahiniwa, umahiri wa kutosha katika kuandika hoja zenyе mtiririko mzuri kimantiki na umakini katika kusoma na kuelewa matakwa ya maswali. Hata hivyo, sababu za kushindwa kujibu vizuri katika baadhi ya maswali zimeainishwa ikiwemo kutoelewa matakwa ya swali, kutokuwa na maarifa ya kutosha katika baadhi ya mada, kutoa ufanuzi usiotosheleza na kutokuzingatia maelekezo yaliyotolewa kwenye maswali.

Ni matarajio ya Baraza la Mitihani la Tanzania kuwa, mrejesho uliotolewa katika taarifa hii utasaidia kuinua kiwango cha ufaulu na kuboresha mafunzo ya ualimu kwa ujumla na hasa somo la Haiba na Michezo.

Mwisho, Baraza la Mitihani la Tanzania linatoa shukrani za dhati kwa Maafisa Mitihani, na wote walioshiriki katika maandalizi ya taarifa hii.

Athuman S. Amasi
KATIBU MTENDAJI

1.0 UTANGULIZI

Taarifa hii inachambua majibu ya watahiniwa katika mtihani wa Astashahada ya Ualimu Daraja A mwaka 2022 kwa lengo la kutoa mrejesho kuhusu namna watahiniwa walivyojibu maswali ya mtihani wa somo la Haiba na Michezo.

Maswali ya mtihani wa somo la Haiba na Michezo yaliandaliwa kutoka kwenye muhtasari wa somo la Haiba na Michezo wa mwaka 2009 na fomati ya mwaka 2022. Maswali hayo yalihusisha mada tano zinazofundishwa katika ngazi ya cheti. Mtihani huo ulikuwa na jumla ya maswali kumi na nne yaliyogawanya katika sehemu mbili A na B. Sehemu A ilikuwa na maswali 10 yaliyohitaji majibu mafupi na watahiniwa walitakiwa kujibu maswali yote. Sehemu B ilikuwa na maswali 4 ya insha na watahiniwa walitakiwa kujibu maswali yote.

Jumla ya watahiniwa 3,250 walifanya mtihani wa somo la Haiba na Michezo. Kiwango cha ufaulu katika mtihani huu kilikuwa kizuri kwani watahiniwa wote waliofanya mtihani walifaalu. Takwimu za ufaulu zinaonesha kuwa asilimia 3.2 ya watahiniwa walipata daraja A, asilimia 64.3 daraja B, asilimia 32.3 daraja C na asilimia 0.2 daraja D.

Katika kuchambua takwimu za kila swali, makundi matatu ya ufaulu yalitumika ambayo ni ufaulu mzuri, ufaulu wa wastani na ufaulu hafifu kutegemea alama walizopata watahiniwa katika swali husika. Vilevile, makundi ya ufaulu katika kila swali na katika kiambatisho yameainishwa kwa kutumia rangi ya kijani, njano na nyekundu kuonesha ufaulu mzuri, wastani na hafifu mtawalia. Taarifa hii imeeleza pia sababu za watahiniwa kujibu vizuri au kushindwa kujibu vizuri. Aidha, sampuli za majibu ya watahiniwa zimetumika kama vielelezo katika kuonesha mifano halisi ya hoja zilizoainishwa.

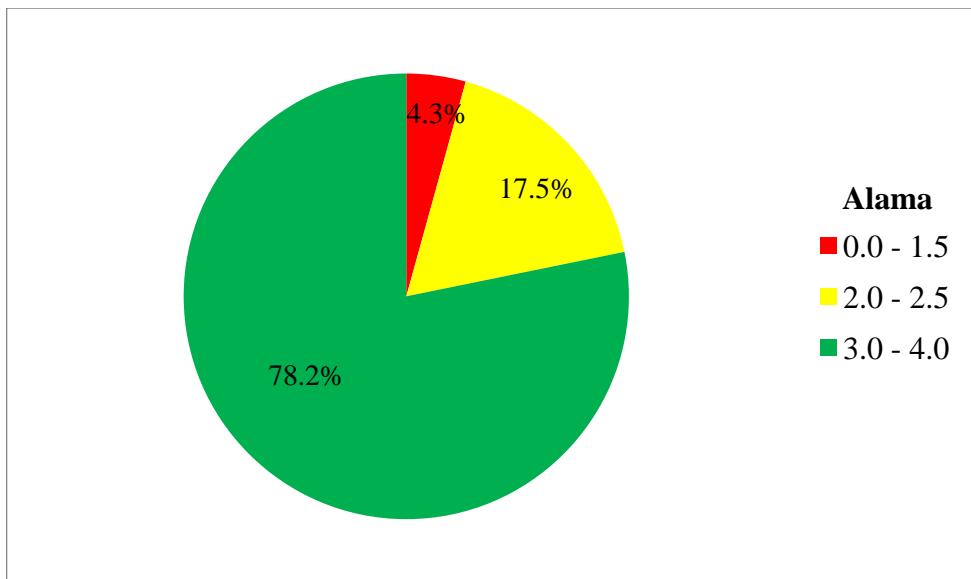
2.0 UCHAMBUZI WA MAJIBU YA MTIHANI KWA KILA SWALI

2.1 Sehemu A Maswali ya Majibu Mafupi

Sehemu A ya mtihani wa somo la Haiba na Michezo ilikuwa na jumla ya alama arobaini (40). Kila swali lilikuwa na jumla ya alama nne (4). Ufaulu wa watahiniwa katika sehemu hii uligawanyika katika makundi matatu (3) kulingana na alama walizopata. Watahiniwa waliopata alama kuanzia 0 hadi 1.5 walihesabiwa kuwa na ufaulu hafifu katika swali husika, alama kuanzia 2 hadi 2.5 ufaulu wa wastani na waliopata kuanzia alama 3 hadi 4 ufaulu mzuri.

2.1.1 Swali la 1: Maandalizi ya ufundishaji wa somo la haiba na michezo

Swali hili lilimtaka mtahiniwa kueleza kwa ufupi tofauti ya dhana ya (a) kanuni na sheria, na (b) mpira wa kikapu na mpira wa pete katika muktadha wa somo la Haiba na Michezo. Lengo la swali hili lilikuwa ni kupima uwezo wa mtahiniwa katika kukumbuka dhana hizo na kuweza kuzitofautisha. Jumla ya watahiniwa 3,273 (100%) walifanya swali hili. Ufaulu katika swali hili ulikuwa ni mzuri kwa sababu watahiniwa 3,133 (95.7%) walifaalu kwa kiwango kizuri cha kuanzia alama 2 hadi 4 kama inavyoonekana katika chati Namba 1.

Chati Na. 1: Ufaulu wa watahiniwa katika Swali la 1

Chati Na. 1 inaonesha kuwa watahiniwa 2,559 (78.2%) walipata ufaulu kuanzia alama 3 hadi 4, watahiniwa 574 (17.5%) walipata ufaulu kuanzia alama 2 hadi 2.5 na watahiniwa 140 (4.3%) walipata ufaulu wa alama 0 hadi 1.5.

Uchambuzi wa majibu ya watahiniwa unaonesha kuwa asilimia 78.2 ya watahiniwa walifanya vizuri. Kati yao asilimia 51.7 waliweza kupata alama zote nne (4) katika swali hili. Watahiniwa hao walikuwa na maarifa ya kutosha juu ya tofauti kati ya dhana ya kanuni na sheria, vilevile mpira wa kikapu na pete. Baadhi ya watahiniwa walibainisha tofauti ya dhana kama ifuatavyo; (a) *Kanuni ni utaratibu uliowekwa kuongoza mchezo kutokana na mazingira wakati sheria ni taratibu ambazo zimebekwa na mamlaka kusimamia mchezo mzima.* (b) *Mpira wa kikapu ni mpira unaocchezwa kwa kutumia mikono na wachezaji watano kwa timu moja ambapo magoli yake huwa sawa na kikapu, wakati mpira wa pete wachezaji wa timu moja ni saba na magoli yake ni duara ka pete.* Aidha, watahiniwa wengine walikuwa na ufaulu mzuri ingawa hawakupata alama zote nne kwa sababu walishindwa kujibu vizuri baadhi ya vipengele katika swali hili. Kielelezo Na. 1.1 ni sampuli ya jibu la mtahiniwa aliyejibu swali hili kwa usahihi.

<p>@Kanuni ni taratibu uliowekwa kuongoza mchezo kutokana na mazingira wakati Sheria ni Kanuni na taratibu ambazo husimamia mchezo mzima</p>
<p>(b) Mpira wa kikapu ni mpira unaocchezwa kwa kutumia mikono na wachezaji watano kwa timu moja wakati ambapo magoli yake huwa farani kikapu wakati mpira wa pete huwa wachezaji wa timu moja ni Saba na magoli yake ya duara kama pete.</p>

Kielelezo Na. 1.1: Sampuli ya jibu sahihi katika Swali la 1.

Katika Kielelezo Na. 1.1 mtahiniwa aliweza kutofautisha dhana ya kanuni na sheria, na mpira wa kikapu na mpira wa pete.

Pamoja na watahiniwa kufanya vizuri katika swali hili, watahiniwa wachache (4.3%) hawakuwa na uelewa wa kutosha kuhusu matakwa ya swali na wengine walichanganya majibu sahihi na yasiyo sahihi hivyo kuwa na ufaulu hafifu. Mfano wa majibu sahihi ya mpira wa pete yaliwekwa kwenye mpira wa kikapu na yaliyosahihi kwenye mpira wa kikapu yaliandikwa kwenye mpira wa pete. Kielelezo Na. 1.2 ni sampuli ya majibu hayo kutoka kwa mmoja wa wathiniwa.

1	(a) Kanuni \Rightarrow Ni taratibu zinazowekwa na takundi fulani cha walu / wanamicho ili ziwaongoze katika kuchezo mchezo husika kua wakati huo.
	Lakini
	\Rightarrow Sherta \Rightarrow Ni kanuni ambazo zimezekura ili kusimamia mchezo fulani na endapo zitakrukwa, adhabu hifidzisha kwa mchezaji mfano mpira wa miguu, pete n.k.
	(b) Mpira wa kikapu. Huchezwa na wachezaji Stadi (6) katika kila timu.
	Lakini
	\Rightarrow Mpira wa pete. • Huchezwa na wachezaji (7) katika kila timu.

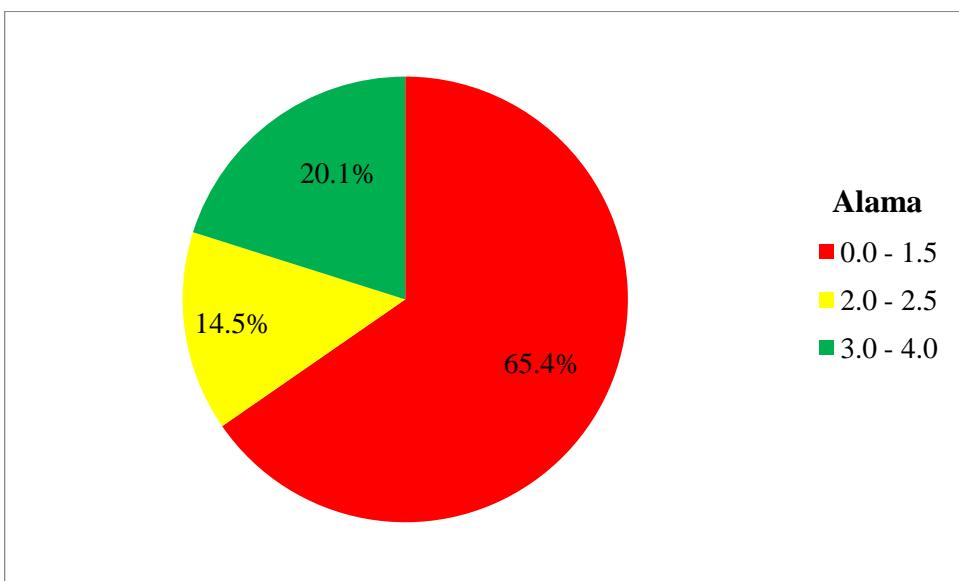
Kielelezo Na. 1.2: Sampuli ya jibu lisilo sahihi katika Swali la 1.

Kielelezo Na.1.2 kinaonesha kuwa mtahiniwa ameelleza hoja zisizo sahihi hasa maana ya kanuni, smpira wa pete na mpira wa kikapu, hivyo kuwa na ufaulu hafifu. Majibu hayo yanaonesha dhahiri kuwa mtahiniwa alikuwa na uelewa mdogo kuhusu mada ya Maandalizi ya ufundishaji katika mada ndogo ya *Ufundishaji wa mfano*.

2.1.2 Swali la 2: Maandalizi ya Ufundishaji wa Somo la Haiba na Michezo.

Swali hili lilimtaka mtahiniwa kufafanua stadi nne za msingi ambazo mwanafunzi lazima awe nazo ili kumwezesha kucheza mpira wa miguu kwa ufanisi. Swali hili lilitoka kwenye mada ndogo ya *Stadi za Uchezaji*

wa Mpira wa Miguu. Lengo la swali hili lilikuwa ni kupima matumizi ya stadi zitakazomwezesha mchezaji kucheza mpira wa miguu kwa ufanisi. Jumla ya watahiniwa 3,273 (100%) walifanya swali hili. Kati yao watahiniwa 1,136 (34.6%) walipata ufaulu wa alama kuanzia 2 hadi 4, hivyo ufaulu katika swali hili ulikuwa hafifu. Viwango vya ufaulu ni kama inavoonekana katika Chati Na. 2.

Chati Na. 2: *Ufaulu wa watahiniwa katika Swali la 2*

Chati Na. 2 inaonesha kuwa watahiniwa 659 (20.1%) walipata alama kuanzia 3 hadi 4. Watahiniwa wengine 477 (14.5%) walipata alama kuanzia 2 hadi 2.5 na watahiniwa 2,137 (65.4%) walipata alama kuanzia 0 hadi 1.5

Uchambuzi wa majibu ya watahiniwa katika swali hili unaonesha kuwa watahiniwa 2137 (65.4%) walikuwa na ufaulu hafifu. Watahiniwa hawa walionesha kutoelewa matakwa ya swali, hivyo kuandika majibu yasiyo sahihi. Mfano mtahiniwa mmoja aliandika; *Stadi ya uaminifu, Stadi ya kufikiri kiyakinifu, Stadi ya kujiamini na Stadi ya uthubutu.* Mtahiniwa mwingine aliandika; *Stadi ya kufanya maamuzi, Stadi ya kujiongeza, Stadi ya Udadisi na Stadi ya uwajibikaji.* Mtahiniwa mwingine aliandika; *Stadi ya kujituma, stadi ya upendo, stadi ya utatuzi wa matatizo na stadi ya*

kujiongoza. Aidha, mtahiniwa mwingine aliandika; *stadi ya uongozi*, *stadi ya michezo*, *stadi ya nidhamu na kusikiliza mawazo mbalimbali*. Kielelezo Na. 2.2 ni sampuli ya jibu la mtahiniwa aliyeshindwa kujibu swali hili kwaa usahihi.

2	
	① <i>Stadi ya ushirikiano - Ni stadi inayolenga kushirikiano mambo mbalimbali katika michezo</i>
	② <i>Stadi ya kupamini - Ni stadi ambayo inamuzesha mtu kufanya jambo au kufika michezo</i>
	③ <i>Stadi ya kuthibutii - Ni stadi ambayo mtu anakuumanyayo ili kujanbu kailende jambo fulani'</i>
	④ <i>Stadi ya kwanambano - Ni stadi ambayo mtu anakuumu nayo ili kuomba mpira na kutoa pav wakati anachoea mpira ukwanzaani'</i>

Kielelezo Na. 2.2: Sampuli ya jibu lisilosahihi katika swali la 2.

Katika Kielelzo Na. 2.2, mtahiniwa alitoa majibu yanayohusu stadi za maisha badala ya stadi za mpira wa miguu na hivyo kupata alama sifuri katika swali hili.

Watahiniwa 1,136 (34.6%) walikuwa na kiwango kizuri cha ufaulu wakiwemo watahiniwa 115 (3.5%) ambao walipata alama zote nne (4). Watahiniwa hawa walikuwa na uelewa wa kutosha juu ya stadi nne za msingi ambazo mwanafunzi lazima awe nazo ili kumwezesha kucheza mpira wa miguu kwa ufanisi. Watahiniwa wengine walipata alama 2 au 3 badala ya alama nne (4) kwa sababu waliweza kufafanua stadi mbili hadi tatu tofauti na nne zilizotakiwa katika swali. Aidha, wengine walishindwa kufafanua kwa usahihi stadi walizozainisha. Baadhi ya majibu sahihi yaliyoandikwa na watahiniwa ni kama vile; *Kutoa na kupokea pasi kwa usahihi wakati wa kucheza, Namna ya kumiliki mpira – kupiga chenga ni lazima mchezaji afahamu jinsi ya kumiliki mpira, Kutengeneza nafasi wakati wa mchezo. Mchezaji lazima ajue namna ya kutengeneza nafasi ili wachezaji wengine waweze kumpasia mpira na aweze kutumia hizo nafasi kwa ufanisi, Jinsi ya kufunga goli – ni muhimu mchezaji awe na ujuzi wa kufunga goli, Kulinda goli na Kujilinda – Hii nayo ni stadi inayojengwa*

kupitia mchezo wa mpira wa miguu kulinda goli. Hutokea pale ambapo umeshinda mchezo na usiruhusu kufungwa. na Uvumilivu – mchezo wa mpira huhusisha timu pande mbili zinazocheza kwa wakati mmoja. Kielelezo Na. 2.1 ni sampuli ya jibu la mtahiniwa aliyejibu swali hili kwa usahihi.

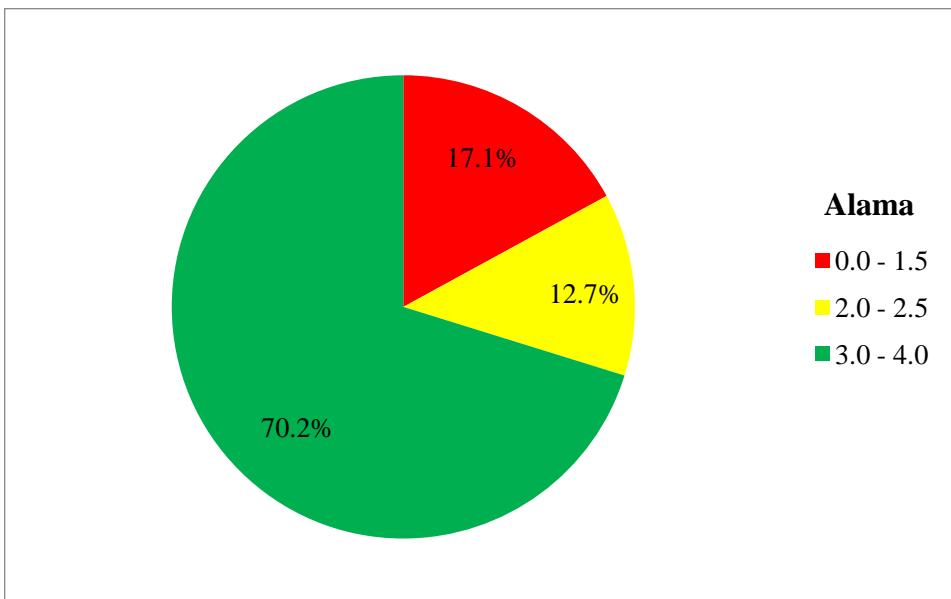
- 2 *(@ Sfadi'ya Kettoa paai-kuna sifashimbabuza zinazoweza kufanya upatake paai mpira paai ya kungozi paai ya kifaa na lava kichukwe.*
- (@ Sfadi'ya Kipokoo paai-hapa mwanafunzi au anacheesi-husika paai kuna ramo yoyote she biti kumaji dhoni kanuni ne jekabu za molees uz moja uz miguu.*
- (@ Sfadi'ya Kufunguza goli-husimeduzi zana kutumika ha wachoraji wilehambishi ambayo okisafokera mpiri anawore kubing'zoli*
- (@ Sfadi'ya Kupanga pesah'-perati nimpizi uz oshabu hutokeu kire pembe piaani ambapo mw anafunzi kuwaza kufunguza paai perati).*

Kielelezo Na. 2.1: Sampuli ya jibu sahihi katika Swali la 2.

Kielelezo Na. 2.1 kinaonesha jibu la mtahiniwa aliyeweza kufafanua sifa nne za msingi ambazo mwanafunzi lazima awe nazo ili kumwezesha kucheza mpira wa miguu kwa ufanisi.

2.1.3 Swali la 3: Upimaji na Tathmini ya Somo la Haiba na Michezo

Swali hili lilimtaka mtahiniwa kufafanua kwa kifupi zana nne zinazoweza kutumika katika kupima maendeleo ya mwanafunzi kitaaluma na kitabia. Jumla ya watahiniwa 3,273 (100%) walifanya swali hili. Kwa ujumla ufaulu katika swali ulikuwa mzuri kwa sababu watahiniwa 2,706 (83%) walipata alama kati ya 2 hadi 4. Ufaulu wa watahiniwa katika swali hili umeoneshwa katika Chati Na. 3.

Chati Na. 3: *Ufaulu wa watahiniwa katika Swali la 3.*

Chati Na. 3 inaonesha kuwa watahiniwa 2,290 (70.2%) walipata kuanzia alama 3 hadi 4. Watahiniwa wengine 416 (12.7%) walipata alama kuanzia 2 hadi 2.5 na watahiniwa 567 (17.1%) walipata alama 0 hadi 1.5.

Uchambuzi wa majibu ya watahiniwa unaonesha kuwa watahiniwa 2,706 (82.9%) (2706) waliokuwa na ufaulu mzuri, kati yao 1379 (42.1%) walielewa matakwa ya swali, hivyo kufafanua kwa usahihi zana nne (4) zinazoweza kutumika katika kupima maendeleo ya mwanafunzi kitaaluma na kitabia. Wengine walipata alama kati ya 2 na 3.5 badala ya alama nne (4) kwa sababu waliweza kufafanua zana mbili hadi tatu tofauti na nne zilizotakiwa katika swali. Aidha, wengine walishindwa kufafanua kwa usahihi zana walizoziorodhesha. Baadhi ya hoja sahihi zilizotolewa ni kama vile; *Mtihani ni zana inayotumika kupima maendeleo ya mwanafunzi baada ya muda Fulani (mwezi), Mazoezi ni zana inayopima mwanafunzi kwa kipindi darasani, Orodha hakiki ni zana inayotumika kupima mwanafunzi mmoja mmoja bila kulinganisha na mwingine na hojaji ni zana ya upimaji ambapo mwanafunzi hupimwa kwa maswali na majibu kwa njia ya mdomo.* Kielelezo Na. 3.1 sampuli ya jibu la mtahiniwa aliyejibu swali la 3 kwa usahihi.

3	
	ii) Mikau, hii ni tau yo kumpuni wa uwanafunzi au bayo inafanyooa bila baado yo kumaliza uhalifu au kuu alizo uwakia wo matumzo.
	iii) Majaribio wii tau yo Upungaji ambayo inafanikia kumpi wa mwanafunzi bila baado yo kumaliza mado ujalo au ubili.
	iv) Mazingi wii tau yo kumpuni wa uwanafunzi kitaaluma na Cufanya au Lubalewa na uwalimu kilo baado yo kufundisilia.
	v) Rubrika hili wii jidholi la kumpuni ujumendo na kifaa zo wanafunzi linachukio kifaa uo ujumendo ya wanafunzi kujadarija.

Kilelezo Na. 3.1: Sampuli ya jibu sahihi katika swali la 3.

Pamoja na swali hili kuwa na ufaulu mzuri, watahiniwa (17.3%) walikuwa na ufaulu hafifu. Watahiniwa hao hawakuwa na maarifa ya kutosha kwani baadhi yao walitoa majibu yasiyoendana na matakwa ya swali. Mfano wa majibu yasiyo sahihi yaliyobainishwa ni kama vile; *usafi, ushirikiano na wenzake, jinsi anavyovaa, mahudhurio shulen, ripoti za matokeo, maswali, chemsha bongo, maswali na majibu, zana za uchambuzi, zana za mwelekeo, zana za stadi zana za utambuzi, michezo, uwajibikaji, kazi za nje ya darasa na kazi za ndani ya darasa*. Majibu hayo yaliyotolewa ni kinyume na matakwa ya swali kwani hayahusiani na aina ya zana za upimaji wa maendeleo ya mwanafunzi kitaaluma na kitabia. Kielelezo Na. 3.2 ni sampuli ya jibu la aliyeshindwa kujibu swali hili kwa usahihi.

3	
	Upimaji Awali hupimwa Kublu mwanafunzi hujua na Marama.
	Upimaji Endetaru hupimwa Kili wakati hadi Kubla ya Mada Muisha.
	Upimaji Tabuti hupimwa pata mwanafunzi anupohutana na lilitu kigumu kwenye Ujipanzaji wake.
	Upimaji Tumuli hupimwa muri nyangi na baraa eme mzuri tunaita mitihani ya Taifa.

Kielelezo Na. 3.2: Sampuli ya jibu lisilo sahihi katika swali la 3.

Katika kielelezo Na.3.2, mtahiniwa alieleza aina za upimaji badala ya zana zinazoweza kutumika katika kupima maendeleo ya mwanafunzi kitaaluma na kitabia.

2.1.4 Swali la 4: Maandalizi ya Maandiko, Vifaa na Zana za Kufundishia na Kujifunzia

Swali hili lilimtaka mtahiniwa kubainisha sifa nne za kitabu cha kiada. Lengo la swali hili lilikuwa ni kupima uwezo wa mtahiniwa katika kuchambua sifa za kitabu cha kiada ambazo zitamwezesha kupata kitabu bora, pia kwa sifa hizo kuweza kukitofautisha kitabu hicho na vitabu vingine.

Watahiniwa 3,273 (100%) walifanya swali hili. Ufaulu katika swali hili ulikuwa mzuri kwani watahiniwa 3,265 (99.7%) walipata alama kuanzia 2 hadi 4. Viwango vyta Ufaulu wa watahiniwa katika swali hili vimeoneshwa katika Jedwali Na. 1.

Jedwali Na 1: Ufaulu wa watahiniwa katika Swali la 4.

Alama	Idadi ya wanafunzi	Asilimia (%)
0.0 - 1.5	8	0.3
2.0 - 2.5	6	0.2
3.0 - 4.0	3259	99.5

N=3273

Jedwali Na.1 linaonesha watahiniwa 3,259 (99.5%) walifaulu kwa kupata alama kuanzia 3 hadi 4. Watahiniwa wengine 6 (0.2%) walipata alama kuanzia 2 hadi 2.5 na watahiniwa 8 (0.3%) walipata alama kuanzia 0 hadi 1.5.

Uchambuzi wa majibu ya watahiniwa katika swali hili unaonesha kuwa watahiniwa 3,265 (99.7%) walitoa majibu sahihi hivyo kupata ufaulu mzuri. Ufaulu huu ni kielelezo kuwa watahiniwa walikuwa na ufahamu na maarifa ya kutosha katika mada ya Maandalizi ya maandiko, vifaa na zana za kufundishia na kujifunzia. Mfano wa majibu sahihi yaliyoainishwa ni kama vile; *kitabu cha kiada lazima kiwe na mahiri zinazoendana na mtaala rasmi, kitabu cha kiada lazima kioneshe walengwa watako kitumia, kitabu cha kiada lazima kiwe na lugha fasaha, inayoelewaka na kupitishwa na baraza la elimu, na kitabu cha kiada lazima kiwe na picha nzuri na za kuvutia wanafunzi.* Kielelezo Na. 4.1 ni sampuli ya jibu la mtahiniwa aliyejibu swali hili kwa usahihi.

4	
	i) Kununua vitabu vinavyoendana na Nada zilizozainish wa katika Muhtasari; Mfano kitabu cha hafiza na-Michezo darasa la sita Ni lazima kizingatia mada zitizopo katika Muhtasari wakati somo la hafiza ne Michezo
	ii) Kununua vitabu vinavyoendana na Ummi na ulewe-wa walengwa; Mfano vitabu vya darasa la pili ni lazima viwe ni vile vyenye Maudhui yanayoendana na Ummi wanafunzi hab.
	iii) Kununua vitabu vyenye picha, pamoja na Michoro vyenye kuonekana vema; Mfano picha zenyre rangi mweusi-vitabu vya kiada ni lazima viwe na piche zifakazomvutia
	iv) Vitabu viwe na Mazoezi pamoja na kazi za kultisha; Mfano Mazoezi yanayohusiana na Nada ndogo. Vitabu vya kiada ni lazima viwe na Mazoezi yanayopataa mwanafunzi kujomesa.

Kielelezo Na. 4.1: Sampuli ya jibu sahihi katika swali la 4.

Kielelezo Na. 4.1 kinaonesha sampuli ya jibu la mtahiniwa aliyelewa swali na kubainisha kwa usahihi sifa nne za kitabu cha kiada.

Pamoja na swali hili kuwa na ufaulu mzuri, watahiniwa 8 (0.3%) walikuwa na ufaulu hafifu. Watahiniwa hao hawakuwa na maarifa ya kutosha kwani baadhi yao walitoa majibu yasiyoendana na matakwa ya swali. Mfano wa majibu yaliyotolewa ni kama vile; *kiwe na maudhui yanayofanana, kioneshe mbinu za kufundishia na kujifunzia, eneo la kitabu kilipochapishwa, tarehe, Jina la kitabu, maudhui ya kitabu* badala ya majibu sahihi ambayo ni *kitabu cha kiada lazima kiendane na muhtasari. kitabu cha kiada lazima kiwe na mahiri zinazoendana na mtaala rasmi, kitabu cha kiada lazima kioneshe walengwa watako kitumia, kitabu cha kiada lazima kiwe na lugha fasaha, inayoeleweka na kupitishwa na baraza*

la elimu. Kielelezo Na. 4.2 ni sampuli ya jibu la mtahiniwa aliyeshindwa kujibu swali hili kwa usahihi.

4	
	/ Mchaphishaji wa Kitabu (sina mfano nguri wa Thiong'o au Taasisi ya Elimu Tanzania)
	iy Toleo
	iij Mwaka
	iy Namba ya ISBN

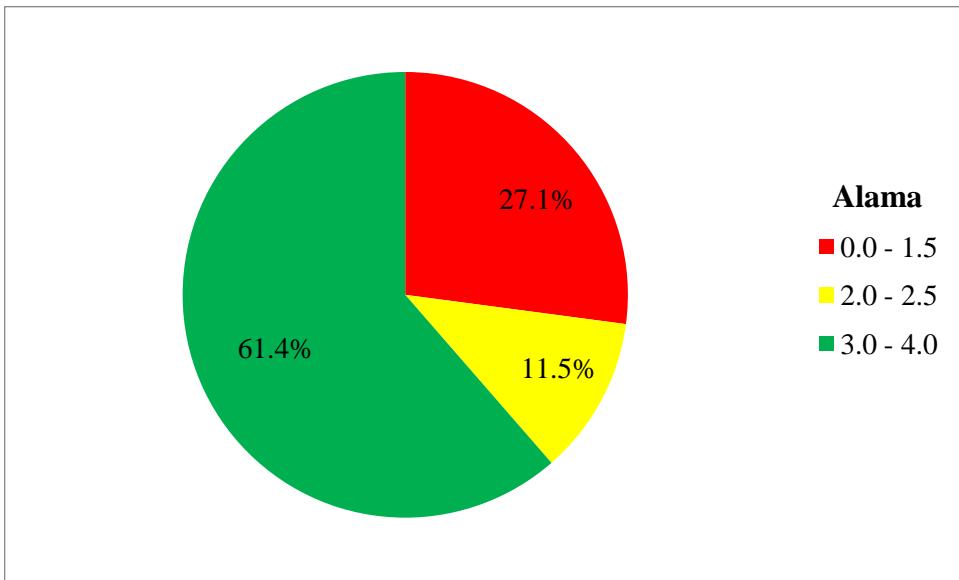
Kielelezo Na. 4.2: Sampuli ya jibu lisilo sahihi katika swali la 4.

Katika Kielelezo Na. 4.2, mtahiniwa alindika taarifa zinazoandikwa kwenye ukurasa wa hatimiliki badala ya sifa za kitabu cha kiada.

2.1.5 Swali la 5: Zana za Kufundishia na Kujifunzia

Swali hili lilimtaka mtahiniwa ataje makundi manne ya zana za kufundishia na kujifunzia na namna anavyoweza kutumia katika ufundishaji wake.

Watahiniwa 3,273 (100%) walifanya swali hili. Kati yao watahiniwa 2,385 (73%) walipata alama kuanzia 2 hadi 4 ambao ni ufaulu mzuri. Viwango vya Ufaulu wa watahiniwa katika swali hili vimeoneshwa katika Chati Na. 4.

Chati Na. 4: *Ufaulu wa watahiniwa katika Swali la 5*

Chati Na. 4 inaonesha kuwa watahiniwa 2,009 (61.4%) walipata alama kuanzia 3 hadi 4. Watahiniwa wengine 376 (11.5%) walipata alama kuanzia 2 hadi 2.5 na watahiniwa 888 (27.1%) walipata alama kuanzia 0 hadi 1.5.

Uchambuzi wa majibu ya watahiniwa unaonesha kuwa watahiniwa 2,385 (73.0%) waliopata ufaulu mzuri walielewa matakwa ya swali, hivyo kubainisha aina nne za zana na kueleza namna zinavyotumika katika ufundishaji na ujifunzaji. Katika uchambuzi huo, watahiniwa 394 (12%) walipata alama zote nne (4) na watahiniwa 2,009 (61.4%) walibainisha zana mbili hadi tatu badala ya nne zilizotakiwa katika swali. Hata hivyo, wengine walishindwa kuelezea kwa usahihi zana walizozibainisha. Mfano wa hoja sahihi ni kama vile:

Zana maono: hizi ni zana zinazohusisha kuona mfano, mpira, picha na filimbi
Zana masikizi: hizi ni zile zinazohusisha kusikia mfano, radio, nyimbo na sauti.

Zana masikizi-maono: hizi ni zana zinazohusisha kusikia na kuona kwa wakati mmoja mfano, ngoma, runinga na picha za video zana hizi zinaweza kutumika kwa kuwa zina uwezo wa kuonesha uhalisia.

Zana mguso: hizi ni zana zinazohusisha kugusa au kupapasa mfano ramani, picha, umbo halisi la kitu n.k. zana hizi mwalimu hutumia kufundishia wanafunzi hasa wasioona na wenye uoni hafifu ili waweze kupata dhana na maana kamili ili yokusudiwa.

Kielelezo Na. 5.1 ni sampuli ya jibu la mtahiniwa aliyejibu swali la 5 kwa usahihi.

5

- i) Zana naonu; - Zana hizi ni walimu anawera kuri humuza kwa kuuaoesha nanafurii. Mfano chati ya nichero.
- ii) Zana mafili; - Zana hizi ni walimu anawera kuri humuza kwa kuuaoesha nanafurii sijumbu alidhu Sudu. Mfano Recko.
- iii) Zana naono - Majili zizi; - Zana tiki ni walimu anawera kuri humuza kwa kuuaoesha nanafurii na nanafurii kusilizaji. Mfano Telenzheri.
- iv) Zana Mguso
- Hizi ni zana ambayo humera kufumu la kwa wasioona wala kusilizaji. Niwalimu anawera kuri humuza kwa kuuaoesha wagense kito halisi au mandishi ambayo yameenehesha nandu hifadhi au kama ni nichero unaneshwa kufikia kati ya kilekwa.

Kielelezo Na. 5.1: Sampuli ya jibu lililo sahihi katika swali la 5.

Kwa upande mwingine watahiniwa 888 (27.1%) walikuwa na ufaulu hafifu kutokana na uelewa mdogo wa mada husika na wengine kutoelewa matakwa ya swali. Mfano wa majibu yaliyotolewa ni kama vile; zana za mpitisho, zana za mnato, zana za mafunzo, zana za kufundishia, zana za kujifunzia, zana za wenye mahitaji maalumu, zana za kufinyanga, zana za kufuma, zana za kuchonga, zana za kuchora, vifani, chati, matini, mabango. Kielelezo Na. 5.2 ni sampuli ya jibu lisilo sahihi katika swali la 5.

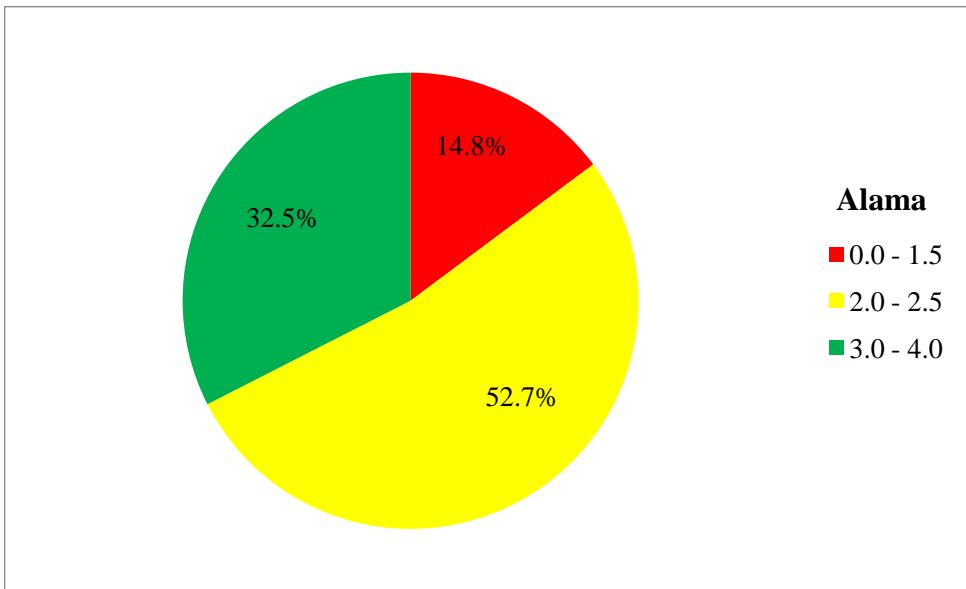
5	<p>i) Yitu halisi pia yitu halisi hutumika kama zana za kufu nolithira mfano watu, reedro, Runinga n.k.</p>
	<p>ii) Zana za kufengeneza. Mwalimu anaweza kufengeneza zana kwa ajili, ya kufundishia mfano hembea, kipinole na mitha ya n.k.</p>
	<p>iii) Zana za kufaragua Mwalimu anaweza kufaragua zana papo kwa papo kua ajili ya kufundishia iwanafunzi walio kulingana na somo hujisika .</p>
	<p>iv) Zana za laukota .</p>

Kielelezo Na. 5.2: Sampuli ya jibu lisilo sahihi katika swali la 5.

Katika kielelezo Na. 5.2, mtahiniwa aliandika namna zana mbalimbali zinavyoweza kupatikana badala ya kuainisha makundi ya zana na namna mwalimu anavyoweza kutumia zananhizo katika ufundishaji na ujifunzaji.

2.1.6 Swali la 6: Zana za Kufundishia na Kujifunzia

Swali hili lilimtaka mtahiniwa aeleze mbinu nne mbadala za upatikananji wa zana za kufundishia na kujifunzia. Lengo la swali liliwa ni kupima uwezo wa mtahiniwa katika kubuni mbinu za kupata zana ili kufanikisha ufundishaji na ujifunzaji. Jumla ya watahiniwa 3,273 (100%) walijibu swali hili. Kati ya hao, watahiniwa 2,787 (85.2%) walipata kuanzia alama 2 hadi 4. Kwa ujumla swali hili mionganoni mwa maswali yenye ufaulu mzuri kama inavyoonekana katika chati Na. 5.

Chati Na. 5: Ufaulu wa watahiniwa katika Swali la 6.

Chati Na. 5 inaonesha kuwa watahiniwa 1,064 (32.5%) walipata kuanzia alama 3 hadi 4. Watahiniwa wengine 1,723 (52.7%) walipata kuanzia alama 2 hadi 2.5 na watahiniwa 486 (14.8%) walipata kuanzia alama 0 hadi 1.5.

Uchambuzi wa majibu ya watahiniwa katika swali hili unaonesha kuwa watahiniwa (85%) waliokuwa na ufaulu mzuri waliweza kuonesha mbinu mbadala za upatikanaji wa zana kufanikisha ufundishaji na ujifunzaji. Watahiniwa 189 (5.7%) walipata alama zote nne (4). Aidha, watahiniwa wengine 2,598 (78.8%) walipata alama 2 hadi 3.5 kwani waliweza kubainisha njia mbili hadi tatu badala ya nne zilizotakiwa katika swali. Hata hivyo, wengine walishindwa kuelezea kwa usahihi njia walizozibainisha. Kiwango kizuri cha ufaulu ni matokeo ya watahiniwa kuwa na maarifa ya kutosha na kuelewa matakwa ya swali. Baadhi ya watahiniwa waliojibu swali hili kwa usahihi waliandika majibu yafuatayo: *Kuokota: kutoka katika mazingira yanayomzunguka mfano, matunda, majani chupa zilizotumika na vihesabio kama vile vizibo vya chupa za soda, Kufaragua –kutengeneza papo kwa papo kwa kutumia makunzi yaliyopo, Kutengeneza –kutumia vifaa mbalimbali kama msumeni, wembe, kisu, kutoa umbo la kitu husika, Kuchonga –kutumia gogo, tezo, panga na msasa au vyombo vingine vya kuchongea ili kupata zana za somo husika na*

Kuchora – kwa kuzalisha umbo la kitu fulani kwa kutumia kalamu, karatasi na rangi. Kielelezo Na. 6.1 ni sampuli ya jibu la mtahiniwa aliyeweza kujibu swali la 6 kwa usahihi.

6	a) <i>Kufaragua</i>
	-Mwalimu anawenza kufaragua zana papa kwa papa kwa kutumia malighafi yanayopatikana kahki mazingira aliyopo. Mfano kufaragua mpira kwa kutumia karatasi na kamba za miti.
	b) <i>Kutengeneza</i>
	-Mwalimu anawenza kushinkiania na wanafunzi kutengeneza zana kwa kuhumia makunzi mbalimbali mfano mbaa.
	c) <i>Njia ya kuazima</i>
	-Mwalimu anawenza kuazima zana kutocha shule jirani
	d) <i>Njia ya kukusanya na kuokota.</i>
	-Mwalimu anawenza kuwaongozwa wanafunzi kukusanya na kuokota zana kama vile kokoto, makopo.

Kielelezo Na. 6.1: Sampuli ya jibu sahihi katika swali la 6

Katika kielelezo Na. 6.1, mtahiniwa aliweza kubainisha kwa usahihi njia nne mbadala za upatikanaji wa zana za kufundishia na kujifunzia. Hivyo mtahiniwa alielewa matakwa ya swali na kutoa majibu sahihi.

Pamoja na ufaulu huo mzuri, lipo kundi la watahiniwa 486 (14.8%) ambaa walikuwa na ufaulu hafifu kutokana na uelewa mdogo wa mada husika na wengine kutoelewa matakwa ya swali. Mfano wa majibu yasiyosahihi yaliyotolewa ni kama vile; *kununua, kuomba msaada, kuagiza wanafunzi, kuomba toka serikalini*. Kielelezo Na. 6.2 ni Sampuli ya jibu la mmoja wa watahiniwa aliyeshindwa kujibu swali hili kwa usahihi.

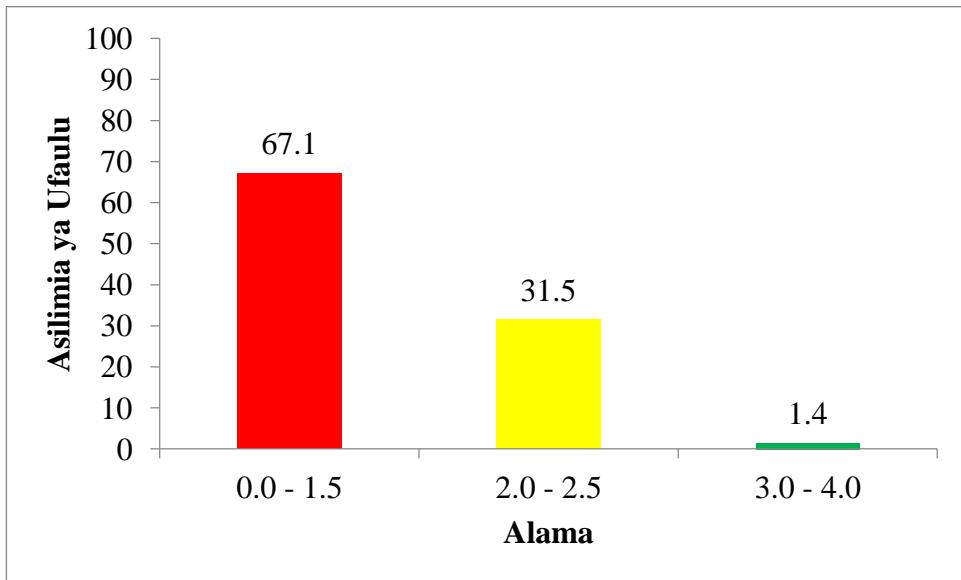
6	Mtahini wa kujipatia zane wa kufundishwa na kujifunzia i) Kuazima
	ii) Kuombaa
	iii) Kuitengeniza
	iv) Kukoochi

Kielelezo Na. 6.2: Sampuli ya jibu lisilo sahihi katika swali la 6.

Katika kielelezo Na. 6.2, mtahiniwa alitoa hoja mbili ambazo ni sahihi na hoja mbili ambazo sio sahihi. Katika mbili ambazo ni sahihi, mtahiniwa alitaja tu hoja hizo bila kuzielezea kadiri ya matakwa ya swali. Kati ya hoja mbili ambazo si sahihi, mtahiniwa aliirudia hoja moja na hoja nyingine haikuwa sahihi. Majibu hayo yalipelekea kuwa na ufaulu hafifu.

2.1.7 Swali la 7: Misingi ya Ufundishaji wa Somo la Haiba na Michezo.

Katika swali hili, mtahiniwa alitakiwa kubainisha mada nne 4 na kueleza jinsi atakavyofundisha kila mada kwa kuzingatia misingi ya ufundishaji. Lengo la swali lilikuwa ni kupima uwezo wa mtahiniwa katika kuchambua mada mbalimbali za somo la Haiba na Michezo zinazofundishwa katika shule ya msingi na uwezo wa kutumia msingi wa vitendo katika ufundishaji wa mada hizo. Jumla ya watahiniwa 3,273 (100%) walijibu swali hili. Watahiniwa 1,077 (33%) walipata alama kuanzia 2 hadi 4. Hivyo ufaulu katika swali hili lilikuwa hafifu kama inavyoonekana katika Chati Na.6.

Chati Na. 6: *Ufauulu wa watahiniwa katika Swalii la 7*

Chati Na.6 inaonesha kuwa watahiniwa 45 (1.4%) walipata kuanzia alama 3 hadi 4. Watahiniwa wengine 1,032 (31.5%) walipata kuanzia alama 2 hadi 2.5 na watahiniwa 2,196 (67.1%) walipata alama kuanzia 0 hadi 1.5.

Watahiniwa 2,196 67.1% walikuwa na ufaulu hafifu kwa sababu hawakuelewa matakwa ya swalii na hawakuwa na maarifa ya kutosha juu ya Mada ya Misingi ya Ufundishaji wa Somo la Haiba na Michezo. Mfano wa majibu ambayo siyo sahihi ni; *Umuhimu wa michezo, Aina za Michezo, Aina za wachezaji, Historia ya michezo, stadi za maisha, ushirikiano katika jamii, ubunifu, uwajibikaji na mawasiliano katika michezo*. Watahiniwa hawa walitaja dhana za jumla zinazopatikana katika somo la Haiba na Michezo badala ya kuchambua mada nne katika somo la Haiba na michezo ambazo anaweza kuzifundisha kwa kutumia msingi wa vitendo. Kielelezo Na. 7.1 ni sampuli ya jibu la mmoja wa watahiniwa aliyeshindwa kujibu swalii hili kwa usahihi.

i)	Matajaleisho ya upifenzaji na ueendo shag'i wa somo la Haiba na michezo.
ii)	Misingi ya upifenzaji wa somo la haiba na michezo.
iii)	Michezo.
iv)	Mazoezi.

Kielelezo Na. 7.1: Sampuli ya jibu lisilo sahihi katika swali la 7.

Katika kielelezo Na7.1, mtahiniwa aliandika mada zilizopo kwenye muhtasari wa kufundishia Ualimu ngazi ya cheti kama vile *Maandalizi ya Ufundishaji, Zana za kufundishia na Kujifunzia* na hoja nyingine ambazo hazikuwa na uhusiano na swali badala ya kutaja mada za somo la Haiba na Michezo kwa shule za msingi. Aidha, majibu yote hayakuwa sahihi hivyo kupata alama sifuri.

Uchambuzi wa majibu ya watahiniwa katika swali hili unaonesha kuwa watahiniwa 1,077 (32.9%) walikuwa na ufaulu mzuri. Kati ya hao, watahiniwa 5 (0.2%) walipata alama zote nne na watahiniwa wengine walipata alama kati ya 2 hadi 3.5 kwa sababu walieleza hoja tatu au mbili na wengine waliorodhesha mada tu bila kuzielezea. Watahiniwa waliopata alama zote walielewa matakwa ya swali na kubainisha kwa usahihi mada nne na kueleza jinsi watakavyotumia msingi wa vitendo katika kufundisha mada hizo kama vile;

Usafi wa mwili: Hii inahusisha usafi wa kinywa, nywele, masikio ili kuepuka magonjwa.

Usafi wa vifaa na viwanja vya michezo: Hi inahusisha namna ya kuvifanyia usafi vifaa vinavyotumika katika michezo na maeneo yote ambayo mwanafunzi anayatumia kwa michezo hiyo.

Michezo ya mpira: Kujifunza stadi mbalimbali za michezo ya mpira ikiwemo kupiga mpira, kurusha mpira, kutoa pasi n.k,

Nidhamu katika michezo: Mwalimu anaweza kufundisha mada hii kwa njia ya vitendo kwa kuwaelekeza mambo ya kuzingatia katika michezo na wanafunzi kuyatenda pindi wanapokuwa kaika eneo/uwanja wa michezo na Michezo ya mbio: Mwalimu hupaswa kufundisha kwa vitendo hatua zote za kukimbia, namna ya kuanza kukimbia na namna ya kumaliza kukimbia.

Kielelezo Na.7.2 ni sampuli ya jibu la mtahiniwa aliyejibu swali la 7 kwa usahihi.

7

17 Michemo
mfano mpiru wa pete, mpiru wa mifuri na
Kikimbire / madha
ii Usafii wa mivili na mazingira,
mfano kusafisha mazingira na ufuaji wa
njuo
ii Uandaaji wa vifaa vya michemo, mfano
vibendera
ii Uandaaji wa viwango vya michemo mfano
Uandaaji wa uwango wa mruko na mtupo!

Kielelezo Na. 7.2: Sampuli ya jibu sahihi katika Swali la 7.

Katika Kielelezo Na. 7.2, mtahiniwa aliweza kubainisha kwa usahihi mada 4 na kueleza jinsi atakavyotumia msingi wa vitendo katika kufundisha mada hizo katika Somo la Haiba na Michezo.

2.1.8 **Swali la 8: Maandalizi ya Maandiko, Vifaa na Zana za Kufundishia na Kujifunzia**

Swali lilimtaka mtahiniwa kueleza matumizi ya nyaraka nne zinazotumika katika ufundishaji na ujifunzaji wa somo la Haiba na Michezo. Hivyo, swali lililenga kupima uwezo wa mtahiniwa kuelewa matumizi ya nyaraka moja huku ikitofautiana na nyingine katika ufundishaji. Swali hili lilifanywa na watahiniwa 3,273 (100%). Kati yao watahiniwa 3,258 (99.5%) walipata alama kuanzia 2 hadi 4. Kwa ujumla ufaulu katika swali hili ni mzuri kama inavyoonekana katika Jedwali Na. 2.

Jedwali Na 2: Ufaulu wa watahiniwa katika Swali la 8.

Alama	Idadi ya watahiniwa	Asilimia (%)
0.0 – 1.5	15	0.5
2.0 – 2.5	49	1.5
3.0 – 4.0	3209	98.0

N=3273

Jedwali Na. 2 linaonesha kuwa watahiniwa 3,209 (98%) walipata alama kuanzia 3 hadi 4. Watahiniwa wengine 49 (1.5%) walipata alama kuanzia 2 hadi 2.5 na watahiniwa 15 (0.5%) walipata alama kuanzia 0 hadi 1.5.

Watahiniwa 3258 (99.5%) walikuwa na ufaulu mzuri. Kati ya hao watahiniwa 2860 (87.4%) walipata alama zote nne (4) na wengine walipata alama pungufu ya nne kwa kutofafanua vizuri nyaraka moja au mbili kati ya nne. Kwa ujumla walielewa matakwa ya swali yaliyowataka kufafanua kwa kifupi matumizi ya nyaraka nne zinazotumika katika ufundishaji na ujifunzaji wa somo la Haiba na Michezo. Watahiniwa hao walitoa hoja kama vile;

Kitabu cha kiada- Ni kitabu kilichoandaliwa kwa kuzingatia muhtasari wa somo fulani kwa kiwango maalumu cha elimu na maarifa ndani ya kitabu hicho lazima ya shabihiane na maudhui yaliyomo kwenye muhtasari wa somo.

Tini za somo-Tini za somo ni ufupisho wa maarifa, ujuzi na stadi zinazotarajiwa kutumika wakati wa kufundisha mada husika tini hutumika kama kumbukumbu kwa wanafunzi za maudhui waliojifunza ili waweze kurejea hata baada ya somo kukamilika.

Kiongozi cha mwalimu- Hiki ni kitabu kinachotumiwa na mwalimu kupata maarifa na ujuzi utakaomjengea hali ya kujiamini wakati wa kufundisha somo lake.

Kitabu cha ziada- Ni kitabu chochote kile chenye mada ambazo zimo katika muhtasari japokuwa siyo zote ambacho mwalimu anaweza kutumia kupata maarifa ya kufundishia wanafunzi wake na kimeelezwa kwa kina zaidi kuliko kitabu cha kiada. Kielelezo Na. 8.1 ni sampuli ya jibu la mtahiniwa aliyejibu swali la 8 kwa usahihi.

a) Kitabu cha kiads

Mtahiniwa na mwalimu pamoja na mwanafunzi ambapo
Kitabu hiki huu na mada zote za durasi zingao-
parwa kufundishwa.

b) Tiri za somo

Hii ni nukuu ambazo mwalimu anaaziandaa ili aweze
kufundisha somo la Haiba na michuzo. Na mtumika kama
rejeek.

c) Kiangozi cha mwalimu

Kitabu hiki mtuminiwa na mwalimu tu ambapo
Kitabu hiki huvesha nji na mbinu za kufundishwa pamo-
ja na majibu na marnali ya kitabu cha kiads.

d) Kitabu cha ziada

Mtumika katika kuongeza rovariya katika ujundishaji na

Kielelezo Na. 8.1: Sampuli ya jibu sahihi katika swali la 8.

Katika Kielelezo Na 8.1, mtahiniwa aliweza kubainisha kwa usahihi matumizi ya nyaraka zote nne katika ufundishaji na ujifunzaji wa Somo la Haiba na Michezo.

Pamoja na ufaulu kuwa mzuri, watahiniwa 15 (0.5%) walikuwa na ufaulu hafifu kwa sababu hawakuelewa matakwa ya swali na hawakuwa na maarifa ya kutosha juu ya mada ya Maandalizi ya Maandiko, Vifaa na Zana za kufundishia na kujifunzia. Kielelezo Na. 8.2 ni sampuli ya jibu la mtahiniwa lisilo sahihi.

a) Kitabu cha kiads; Ni kitabu ambacho kimeidhinishwa na Wizara
ya elimu kwa kiuu chetu cha libabu fitume katika Shughuli za
Ujifunzaji.

b) Tiri za wizara ni machapisho umbali ya vitabu
vya kufundishwa na kujifunza.

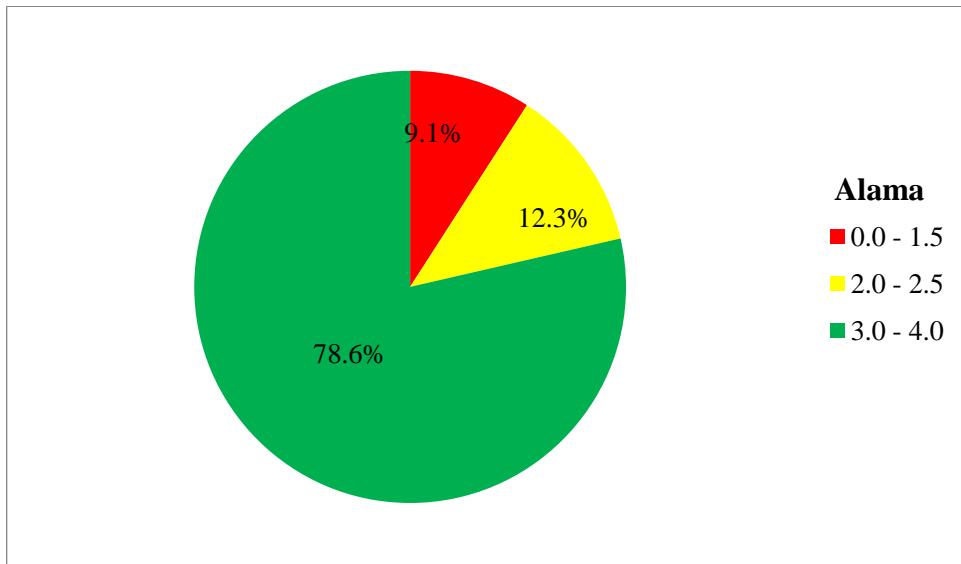
Kielelezo Na. 8.2: Sampuli ya jibu lisilo sahihi katika Swali la 8.

Katika kielelezo Na. 8.2, mtahiniwa alieleza kuwa kitabu cha kiada kimeidhinishwa na wizara badala ya matumizi ya kitabu hicho. Pia alitoa

maana isiyosahihi kuhusu tini za masomo badala ya kueleza kuwa tini huandaliwa na mwalimu na hutumika kama rejea katika ufundishaji wake.

2.1.9 Swali la 9: Maandalizi ya Maandiko, Vifaa na Zana za Kufundishia na Kujiunzia.

Swali hili lilimtaka mtahiniwa achanganue vipengele vinne vya kimaudhui vilivyopo kwenye muhtasari wa somo la Haiba na Michezo atakavyo sisisitiza pindi anamkabidhi somo mwalimu mwagine kwa ajili ya kufundisha. Lengo la swali lilikuwa ni kupima uwezo wa mtahiniwa katika kuchambua muhtasari wa somo la Haiba na Michezo. Watahiniwa 3,273 (100%) walijibu swali hili. Kati ya hao, watahiniwa 2,977 (90.9%) walipata kuanzia alama 2 hadi 4. Hivyo swali hili ni miongoni mwa maswali yenye ufaulu mzuri. Viwango vya Ufaulu wa watahiniwa katika swali hili vimeoneshwa katika Chati Na. 7.

Chati Na. 7: Ufaulu wa watahiniwa katika Swali la 9

Chati Na.7 inaonesha kuwa watahiniwa 2,575 (78.6%) walipata alama kuanzia 3 hadi 4. Watahiniwa wengine 402 (12.3%) walipata alama kuanzia 2 hadi 2.5 na watahiniwa 296 (9.1%) walipata alama kuanzia 0 hadi 1.5.

Uchambuzi wa majibu ya watahiniwa unaonesha kuwa watahiniwa 2977 (91%) walikuwa na kiwango kizuri cha ufaulu, watahiniwa 1348 (41.2%)

walipata alama zote nne (4). Watahiniwa hao walikuwa na uelewa wa kutosha juu ya vipengele vinne vya kimaudhui vilivyopo kwenye muhtasari wa somo la Haiba na Michezo na namna vinavyotumika. Watahiniwa 1629 (49.8%) waliweza kueleza vipengele viwili hadi vitatu hivyo kupata ufaulu wa wastani. Hata hivyo na wengine walishindwa kufafanua kwa usahihi vipengele walivyovianisha. Majibu sahihi katika swali hili yalikuwa ni; *Mada kuu na ndogo; haya ni maudhui makuu ya maarifa na ujuzi yanayopaswa kufundishwa kwa mwanafunzi, Ujuzi; ni matarajio ya mabadiliko watakayopata wanafunzi baada ya kujifunza, Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji, ni njia zinazopendekezwa kutumiwa na mwalimu wakati wa ufundishaji na ujifuzaji, Vifaa/zana za kufundishia/kujifunzia; ni vitu anavyotumia mwalimu kurahisisha ufundishaji na ujifunzaji na Tathmini. Mapendekezo ya njia za kutathimini mada husika.* Kielelezo Na.9.1ni sampuli ya jibu la mtahiniwa aliyejibu swali la 9 kwa usahihi.

9	<p>(a) <u>Mada kuu: Ni maudhui makuu ambayo Mwalimu anatarajia kuyafundisha kwa wanafunzi wake na kuweza kufikia Malengo.</u></p> <p>(b) <u>Mada ndogo; Ni Maudhui/Malengo madogo ya Mada kuu ambayo Mwalimu anatarajia kufundisha kwa Wanafunzi wake kwa Muda maelezo.</u></p> <p>(c) <u>Zana au Vifaa vya kufundishia na kujifunzia; Pia ni mojawapo ya Vipengele vya muhtasari ambazo Mwalimu anatarajia kujifunzia na Vifaa vya tafkavyo tumika kufundishia.</u></p> <p>(d) <u>Mbinu na njia, Mwalimu ni 192ma atambie mbinu na njia za kutumiwa wakati wa ufundishaji na ujifunzaji wa somo husika.</u></p>
---	--

Kielelezo Na. 9.1: Sampuli ya jibu sahihi katika Swali la 9.

Kielelezo Na. 9.1 kinaonesha sampuli ya jibu la mtahiniwa aliyeweza kuchanganua vipengele vinne vya kimaudhui vilivyomo kwenye Muhtasari kwa usahihi.

Hata hivyo, pamoja na kuwa na ufaulu mzuri katika swali hili, baadhi ya watahiniwa 296 (9.1%) walikuwa na ufaulu hafifu. Hii ni kwa sababu baadhi yao walishindwa kuelewa matakwa ya swali na wengine hawakuwa na maarifa ya kutosha kuhusu vipengele vinne vya kimaudhui vilivyomo kwenye muhtasari wa somo la Haiba na Michezo. Kielelezo Na. 9.2 ni jibu la mtahiniwa aliyeshindwa kujibu swali la 9 kwa usahihi.

9	
i	Azimio la kasi, Mualimii anapasuu kutumbua namna ya kuhimia azimio la kasi kahles mchakato wa ufundishaji wake.
ii	Andalio la somo, muualimii anaparua auu na andalio la somo ambalo litamps muongozwa uia namna atakauyopindisha uwanafunzi wake.
iii	Kitabu cha kifaa, muualimii anaparua auu na kitabu cha kifaa kuu agili ya uwanafumi zuako pale anapokua anafundihs meummo hayo
iv	Kiongozi cha muualimii, ni myuhimii muualimii kuu na kiongozi cha muualimii ambacho linamps muongozwa juu ya

Kielelezo Na. 9.2: Sampuli ya jibu lisilo sahihi katika swali la 9.

Katika Kielelezo Na.9.2, mtahiniwa alitaja baadhi ya vifaa vya mtaala na baadhi ya vipengele katika maandalizi ya ufundishaji badala ya vipengele vya kimaudhui vilivyomo kwenye muhtasari wa somo la Haiba na Michezo.

2.1.10 Swali la 10: Upimaji na Tathmini ya Ufundishaji wa Somo la Haiba na Michezo

Katika swali hili, watahiniwa walitakiwa kueleza umuhimu wa kufanya upimaji wa somo la Haiba na Michezo kwa wanafunzi katika ufundishaji na ujifunzaji wa somo hilo. Aidha, swali lilipima uelewa wa mwalimu tarajali, kuhusu upimaji katika kukamilisha mchakato wa ufundishaji wake. Watahiniwa 3,273 sawa na asilimia 100 walijibu swali hili. Kati yao watahiniwa 3,263 (99.8%) walipata alama kuanzia 2 hadi 4. Hivyo swali hili ni mionganini mwa maswali yenye ufaulu mzuri. Kiwango cha ufaulu katika swali hili ni kama kinavyoonekana katika Jedwali Na. 3.

Jedwali Na 3: *Ufaulu wa watahiniwa katika Swali la 10*

Alama	Idadi ya watahiniwa	Asilimia (%)
0.0 – 1.5	10	0.2
2.0 – 2.5	58	1.8
3.0 – 4.0	3205	98.0

N=3273

Jedwali Na.3 linaonesha kuwa watahiniwa 3,205 (98%) walipata alama kuanzia 3 hadi 4. Watahiniwa wengine 58 (1.8%) walipata alama kuanzia 2 hadi 2.5 na watahiniwa 10 (0.2%) alama kuanzia 0 hadi 1.5.

Uchambuzi wa majibu ya watahiniwa katika swali hili unaonesha kuwa watahiniwa wengi 3,263 (99.8%) waliokuwa na ufaulu mzuri walielewa matakwa ya swali. 2522 (77.1%) waliweza kueleza kwa usahihi umuhimu wa kufanya upimaji katika ufundishaji na ujifunzaji wa somo la Haiba na Michezo hivyo kupata alama zote nne (04). Pia watahiniwa 741 (22.7%) baadhi yao waliweza kueleza hoja mbili hadi tatu badala ya nne zilizotakiwa katika swali. Hata hivyo, wengine walishindwa kueleza kwa usahihi hoja walizotoa. Yafuatayo ni baadhi ya majibu ya watahiniwa waliojibu swali hili kwa usahihi: *Humsaidia mwalimu katika kufanya uamuzi kuhusu jambo la kufanya katika mchakato wa kufundisha, Humsaidia kutambua udhaifu na ubora wa mtaala. Na baadaye kuamua kufanya maboresho, Husaidia katika kufanya uamuzi wa masomo/kozi za kuwapangia wanafunzi kusoma/uchaguzi wa wanafunzi, Husaidia utoaji wa*

vyeti, vitakavyotafsiri uelewa wa wanafunzi katika mitihani yao, Husaidia katika kufanya uamuzi wa kuboresha au kubadilisha mbinu ufundishaji na Husaidia kutoa taarifa ya maendeleo ya mwanafunzi katika masomo. Kielelezo Na.10.1 ni sampuli ya jibu la mtahiniwa aliyejibu swali la 10 kwa usahihi.

10	
(a)	Husaidia mwalimu kutambua malengo ya somo ambayo yamefikia na malengo ya somo ambayo hayasati kiuwa na kuchungua sababu.
(b)	Humpu mwanafunzi Changamoto za ujifunzoji na kumfanya auwe makinii wakati wa kujifunza.
(c)	Husaidia mzazi kuyua maendeleo ya mtoto wake shuleni na kumpu motisha mtoto wake.
(d)	Husaidia wanafunzi kuyua kiwango chao Cha uelpwa kwa muda, vitu au kitu walidio kwiisha fundishwa -

Kielelezo Na.10.1: Sampuli ya jibu sahihi katika swali la 10.

Kielelezo Na. 10.1 kinaonesha sampuli ya jibu la mtahiniwa aliyeweza kutoa hoja nne zinazoelezea umuhimu wa kufanya upimaji katika somo la Haiba na Michezo kwa usahihi.

Pamoja na kuwa na ufaulu mzuri katika swali hili, watahiniwa 10 (0.2%) walikuwa na ufaulu hafifu. Hii ni kutokana na kushindwa kuelewa matakwa ya swali na kutokuwa na maarifa ya kutosha kuhusu mada ya Upimaji na Tathmini katika ufundishaji wa somo la Haiba na Michezo.

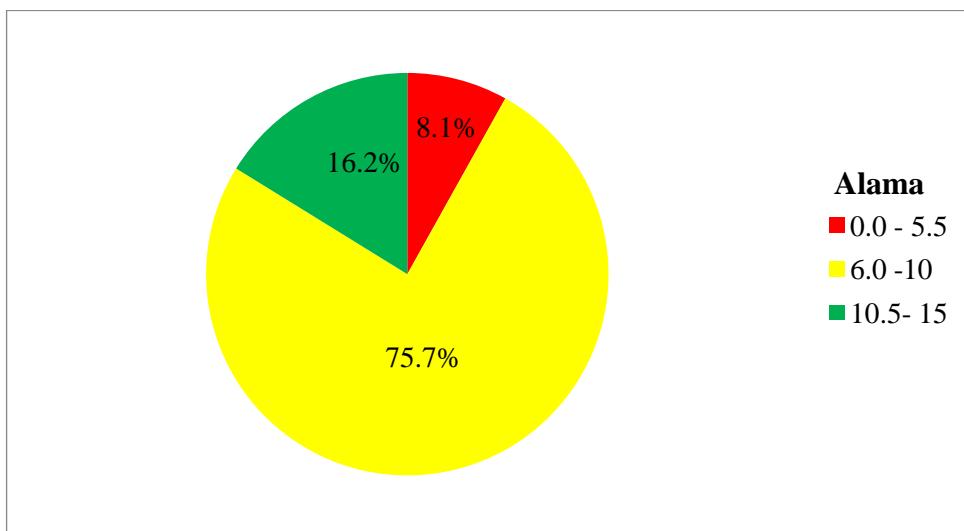
2.2 SEHEMU B: Maswali ya Insha

Sehemu B ya mitihani wa somo la Haiba na Michezo ilikuwa na jumla ya maswali manne (04) yenye jumla ya alama 60. Mtahiniwa alitakiwa kujibu maswali yote manne (4). Kila swali lilikuwa na alama kumi na tano (15). Aidha, ufaulu wa watahiniwa uligawanywa katika makundi matatu ambayo ni hafifu, wastani na mzuri. Ufaulu ulichukuliwa kuwa hafifu endapo

mtahiniwa amepata kuanzia alama kuanzia 0 - 5.5, wastani endapo amepata alama kuanzia 6 - 10 na mzuri alama kuanzia 10.5 - 15.

2.2.1 Swali la 11: Mandalizi ya Ufundishaji wa Somo la Haiba na Michezo.

Katika swali hili, mtahiniwa alitakiwa kutumia hoja tano kueleza changamoto zinazoweza kujitokeza ikiwa sheria na kanuni katika michezo hazitazingatiwa. Swali hili lipo katika mada ndogo ya *Sheria za Mpira Aidha*, swali hili lililenga kupima uwezo wa mtahiniwa katika kuchambua changamoto za kutozingatia sheria na kanuni katika michezo. Jumla ya watahiniwa 3,273 (100%) walifanya swali hili. Ufaulu wa swali hili kwa ujumla ni mzuri kwani watahiniwa 2,998 (92%) walipata alama kuanzia 6 hadi 15. Viwango vya Ufaulu wa watahiniwa katika swali hili vimeoneshwa katika Chati Na. 8

Chati Na. 8: Ufaulu wa watahiniwa katika Swali la 11

Chati Na. 8 inaonesha kuwa watahiniwa 521 (16.2%) walipata alama kuanzia 10.5 hadi 15. Watahiniwa wengine 2,477 (75.7%) walipata alama kuanzia 6 hadi 10 na watahiniwa 275 (8.1%) walipata alama kuanzia 0 hadi 5.5.

Uchambuzi wa majibu unaonesha kuwa watahiniwa 2,998 (92.0%) walikuwa na ufaulu mzuri. Watahiniwa hao walielewa matakwa ya swali

pia walikuwa na maarifa ya kutosha juu ya mada ya Maandalizi ya Ufundishaji wa somo la Haiba na Michezo. Hivyo, watahiniwa waliweza kuchambua hoja tano, nne na wengine hoja tatu ambazo zinahusiana na changamoto zinazoweza kujitokeza iwapo sheria na kanuni hazitazingatiwa katika michezo. Kielelezo Na.11.1 ni sampuli ya majibu ya mtahiniwa aliyejibu swali la 11 kwa usahihi.

11	
	<p>Sheria na kanuni za mizhezo ni utaratibu mazili mu ambao huandaliwa ili zifuatue waakati wa mizhe zo. pia sheria hiyo huweza kuandaliwa kutokana na aina ya mehezo husika mfano mehezo wa mpia wa joka sina sheria mbalimbali ambazo ni Idadi ya mazhe zaaji, muda wa mizhezo na vitaa vya mehezo. zifuat azo ni baadhi ya Zhangamoto ambazo huweza kujitokeza tikiwa kanuni na sheria za mizhezo kuzitaz ingatiwa;</p> <p>Migogoro; vendapo kanuni za mizhezo hazitafizutua itapeleksi kutokoa kuu ugomvi kuwab abu hapata kuupepo mtu ambaye ndiye muamini zi mkuu zima mjemaji mkuu ambaye atahusiika na utoaji wa maamazi ya muisho.</p> <p>Utuu wa nidhamu waakati ura mehezo; pia kanuni za mizhezo zisipoeingatiwa hupelekia wa zhezefi kutokiuwa na nidhamu na hali hii huweza kuwababuha ugomvi</p> <p>Matumizi yariyoyahidi ya muda; kanuni na sheria za mizhezo huaidia kutambua ni muda zani mehezoji zinaparua kuwa tuwanjani na muda wa mapumbiko Lakini vendapo muda hauzeingatiwa hupeleksi muda kilitumika vizuri,</p> <p>Kutokoa kuu ajali waakati wa mehezo; kumuni na sheria za mizhezo hajimruhusu mehezoji kuin zia nei kitu zhezhote ^{uwaniiani nie na vitaa vya mizhezo} kama vito vya thamani wa kati wa mizhezo vendapo sheria hii hauzeingatiwa ni rahihi kutokoa kuu ajali katika mehezo e ndapo wahezaaji watagombana.</p>

11 Cont.	Kuto pata matokeo ya mchezo yaliyo sahihi: Hii matokeo wendapo wa zhezaifi watakuwa na ujumvi hujelekeka mshindi kutopatikana ambapo Sheria za mchezo hubaini hizi namna ya kujepata mshindi wendapo mzhero huo ni wa nuru fahali au fahali Hivyo basi ni vema kufuata kanuni na sheri a za mzhero ili kusaidia kujepikana na zhangazo mato tafauti tafauti wakati wa mzhero.
----------	--

Kielelezo Na. 11.1: Sampuli ya jibu sahihi katika swali la 11.

Katika kielelezo Na.11.1, mtahiniwa aliweza kuchambua na kuelezea kwa usahihi hoja tano ambazo ni changamoto zinazoweza kujitokeza iwapo sheria na kanuni hazitazingatiwa katika michezo. Aidha, aliweza kuzingatia kanuni za uandishi wa insha kwa kuonesha utangulizi na hitimisho la hoja alizotoa.

Pamoja na ufaulu mzuri wa watahiniwa katika swali hili, watahiniwa 275 (8.1%) walikuwa na kiwango hafifu cha ufaulu kutolewa matakwa ya swali na wengine kuelezea hoja zenye uelekeo kwa mbali sana na hivyo kushindwa kukidhi matakwa ya swali. Kielelezo Na.11.2 ni sampuli ya majibu ya mtahiniwa aliyeshindwa kujibu swali la 11 kwa usahihi.

	<p>Michero', Ni shughuli' mbalimbali' zineregoronyka kewo lengo le kujengc mwili, kuupu mwili apye si kuepukane nu magunjwa, kuna aine mbalimbali' ze magunjwa michero naro ni michero ya kulambib, michero wa mpira we miguu, wa pte na kilepu.</p> <p>Tiputaro ni chengemoto zinereyotokera kahlee michero endapo shen'e ne kenuun haritaputaturu, kuma nile'</p> <p>Hab uhaba wa nfac nyo michero; Ni chengemoto moja wapo inayotikumbe sekta ya michero kwen'i punapoksekene nfac nyo michero kama geri / mpiru, ni chengemoto kuhlee kunnia nipaaji nya watoto.</p> <p>Hab uhaba wa wata watualamu wa michero; nile nile ni chengemoto inayotikubiti sekta ze michero kwen'i watapokunu kuna watualamu michero hitamarike maru dufu latini punapokosekena watualamu wa michero, michero hiyo kaiwani kuen delaa,</p> <p>uhaba uc pedha ze kuendeshaa michero; nile nile kutockwe na pedha za kutochka kwe ejii ya kuendeshaa suale zime le michero ni chengemoto moja wapo itakeyosabubihia michero kuto endeve ei nchini;</p> <p>Miundo mbinu mboru kuhlee maringira! pia ni chengemoto moja wapo inayotikora kama kenuun na shen'e haritzingetie ze michero kwan'i uwepo we miundo mbinu miruni upenue wigo le umichero nchini.</p> <p>Hupungufo wa hudume za kijamii: niente puna pokosekena hudume za kijamii kalihu kweni inakuu</p>
--	--

11 Cont.

ni changamoto kuhlae ukueji na uenelenzeri we
michezo mbali mbali nchini, Huyu huu huduma za
kiyumi ni muhimu kuhka leuenleza michezo
mfano mhu kawujike nguu inakuwe ni ngumu i Huyu
kuhoresha huduma za jumia kambu.

"Senkeli kutooe ushikiano kuhka swala
zima la michezo; ulenye senkeli maposhinawa
kuoa ushikiano kuhka swala zima la merendete
o yu michezo inakuwa ni tafiro mojawepo,
Hh'misho! Micheno ni muhimu kuhka maisha
yu kilo siku kwani ni chanzo che cipu kuhka
jumia na ulenye ukuro ushikiano na mihikamo
no.

Kielelezo Na. 11.2: Sampuli ya jibu lisilo sahihi katika swali la 11.

Katika Kielelezo Na. 11.2, mtahiniwa alishindwa kuchambua na kueleza hoja tano zinazohusu changamoto zinazoweza kujitokeza iwapo sheria na kanuni hazitazingatiwa katika michezo na badala yake mtahiniwa huyu alielezea changamoto za kutopata msaada /kuvezeshwa katika michezo.

2.2.2 Swali la 12: Mandalizi ya Ufundishaji wa Somo la Haiba na Michezo

Watahiniwa katika swali hili walipaswa kukanusha kauli "Ushiriki wa wanafunzi katika michezo hauna tija yoyote katika maisha yao" kwa kutumia hoja tano. Swali hili lilitoka katika mada ndogo ya *Ufundishaji wa mfano*. Swali hili lililenga kupima uwezo wa mtahiniwa katika kutathmini faida wanazopata wanafunzi kwa kushiriki katika michezo. Jumla ya watahiniwa 3,273 (100%) walijibu swali hili. Swali hili ni mionganii mwa maswali yaliyofanyika vizuri kwani watahiniwa 3,249 (99.2%) walipata alama kati ya 6 hadi 15. Viwango vya Ufaulu wa watahiniwa katika swali hili vimeoneshwa katika Jedwali Na. 4

Jedwali Na. 4: Ufaulu wa watahiniwa katika Swali la 12.

Alama	Idadi ya watahiniwa	Asilimia (%)
0.0 -5.5	24	0.8
6.0 - 10	410	12.6
10.5 – 15	2839	86.6

N=3273

Jedwali Na. 4 linaonesha kuwa watahiniwa 2,839 (86.6%) walipata alama kuanzia 10.5 hadi 15. Watahiniwa wengine 410 (12.6%) walipata alama kuanzia 6 hadi 10 na watahiniwa 24 (0.8%) walipata alama kuanzia 0 hadi 5.5.

Katika uchambuzi wa jumla, watahiniwa 3,249 (99.2%) walifaulu kwa kiwango kizuri. Watahiniwa walielewa vizuri matakwa ya swali, hivyo waliweza kutathmini faida tano wanazozipata wanafunzi kwa kushiriki katika michezo. Baadhi ya watahiniwa walitoa hoja chache na wengine walitoa ufanuzi usiotosheleza hivyo kufaulu kwa kiwango cha wastani. Kielelezo Na.12.1 ni sampuli ya jibu la mtahiniwa aliyejibu swali la 12 kwa usahihi.

Mcherzo ni Shugubi yeyoto ille ambayo ina shugubi ^{viungow} mweli, kwez Medium ya kijenge na kui marisha misini hajoo, mcherzo huweze kuwa ya aina mbalimbali mfanu mcherzo ye Afya) mcherzo ye viwang'ini / pie mcherzo ye imrafiki, mcherzo ~~ya~~ sahi.

Si kueli kuwambis ushiriki wa wanafunzi katika mcherzo launa tija yeyoto katika Marsha yao, bate ushiriki wa wanafunzi katika mcherzo una tija katika marsha yao kwa katumic haja zifuatizo, kwa mcherzo? Hudumi sha umoja na ushiriki andi, mcherzo kwa wanafunzi huweza hadumisha umoja na ushiriki andi kwa wanafunzi pate wanapofanya viziun katika marsha yao mcherzo, ~~l~~ wanafunzi huweza kuwa na ushiriki andi mzungu katika kuji-funzi zimbapo Mwanafunzi alikewa na ushiriki andi huu katika mcherzo mfanu mcherzo wasi npira we migumuhuki taji ushiriki andi.

Hujenges Afya, wanafunzi wanapashiriki katika kat mcherzo huweza kijenge Afya ya mwihi kwezi ni bushugubilia jumbe mbalimbali upo mwihi, kiliyo mcherzo inisti ja sensi kiliyo wanafunzi kwezi ni huweza taumafanya mwanafunzi awere kwezi ne Afya hilo kwezi imara ne afye muni!

Hui bus vipaji mbalimbali, manafu azi apapashiriki Katika mcherzo huweze kuhusu a VIPAJI mbalimbali ambacho laitatu kacho msingi idha mwanafunzi huyu katika kuendeleza kipaji hiliw ne kuhewa kipata cijia mbalimbali

12 Cont.

hiiyo michezo kwa wanafunzi inajia tano kubwa
sehemu kwenye kuhusu kujibuni vepoji' mbali
mbali che kota mwanafunzi,

Huwasaidia wanafunzi kujipata marafiki
kathiké kushiriki katika michezo huwafanya wan
funzi kuwasaidia kuhusu ne marafiki ambao ni we
ne kathiké michezo hiiyo wanafunzi huwa
pate marafiki ambao wanachama naokati
mawili ya kijamii hiiyo michezo huwas
idi + sime wanafunzi kujipata marafiki we
ne na wakubwa waruri,

Huwasaidia wanafunzi uwezo we kut
o a maamuzi yaliyo sahihi laha mwanafunzi
anajepanga kushiriki kathiké michezo kuwaze
kuwe ne uwezo we kutoa maamuzi ambao
ni takao ambayo maamuzi layo huwasaidi
a kante ndi jambu kwa nipa takao na usahih
zaidi! hiiyo qasabu hili ni muhimu kwa
wanafunzi kwa lababu wakubwa na uwezo
celio kuhusu we kutoa maamuzi Nahim!

Kwa ujumla kushiriki kuna wanafunzi kati
ka michezo kuna friki mbali mbali zisome amb
ao wanafunzi kujipata hiiyo ni vyevu kwa
kifaa mwelele wa michezo awere kushiriki
che wanafunzi waki kathiké michezo mbali mbali
kwa ni kushiriki laha wanafunzi kathiké
michezo kuna umuhimu na faida Jane kwa
wanafunzi.

Kielelezo Na. 12.1: Sampuli ya jibu sahihi katika swali la 12.

Katika Kielelezo Na.12.1, mtahiniwa aliweza kutathmini faida tano
wanazozipata wanafunzi kwa kushiriki katika michezo. Aidha, aliweza
kuzingatia kanuni za uandishi wa insha kwa kuonesha utangulizi na
hitimisho la hoja alizotoa.

Pamoja na ufaulu mzuri wa watahiniwa katika swali hili, watahiniwa 24
(0.8%) walipata kuanzia alama 0.0 – 5.5 katika swali hili ni kutokana na

kutokuelewa matakwa ya swali kwa na wengine kuelezea hoja na kuirudia tena. Kielelezo Na. 12.2: ni Sampuli ya jibu lisilosahihi katika swali la 12

12	<p>Michero ni taaluma moaluma inayohusisha Mazari ya viungo pamoja na huburudika kialokanya na michero mbalimbali mtu auysipenda kashiriki amb ya ndio inayompa berudani na kumtanya kawa ha ushindani pamoja na kuipenda michero kikamilifu. Huyo basi kuna chungamfu mbalimbali zinazolokumu ni kuhukuru kwa michero kwa wanafunzi mbalimbali.</p> <p>Tuadizo ni Sababa zinazowalenga wanakazi waazidi kuaminii michero haina tija yoyote</p> <p>Waazidi kufosa elimu ya halosha juu ya kumu hima wa michero - baadhi ya waazidi wazaji Kawana elimu ya halosha juu ya kumuhimu wa kashiriki mich ero kuu nyazi ya kialya, kielimu pia kijamii pa moja na huyo waazidi halokujui paini au kumuhimu mtu aw mwanakazi kashiriki kialika michero mbali mbali mfano mbio mbalimbali, michero ya mpira iti wa kipira wa pili, mpira wa miguu pamoja na mpira wa mikono waazidi wanakazi kipira wa elimu</p> <p>Kuimba kwa mwamko elini kwa baadhi ya waazidi kuhusu kashiriki kialika michero hizi inawaza kewa Sababu ya waazidi kuhusu kashiriki michero pamoja na vifaa vya wanakazi wasi pamoja na kuvendeleza hivyo. Vifaa vya kipanda walii. Zaidi ambayo ifuony ita kasi ya walii wanayopenda michero sana na hi vya kuhusu taaluma ya michero kwa kipata ushiriki ana buiua ya aratalamu wa michero pamoja na wa zazi. Mbali mbali kialika kipenda michero kuhosikana kwa vifaa bora vya michero mfano niwajja, mpira, zizi ili kuhusu hemasa ya halosha kwa walii eyanya kashiriki kikamilifu kialika michero kwa mfano kashiriki kialika kuhunya mazari mbalimbali ya viungo vya maiti, pamoja na kashiriki kialika</p>
----	--

12 Cont.	<p>masbindano mbalimbali ambayo yataonyeshia vepojoj wya wanafunzi na hiyo huiua tatuuma katika kurumoo sha michezo au kifutu ya kuwa au tija kwa jamii Kutokutu yego kwa hamasa pamoya na wadai am bus wanachukuo kutsa humasa kwa jamii umuhimu wa kushiriki katika michezo pamoya na faida ambeza zinazokana na kushiriki kikamiliha katika michezo hii itasartia katika kurumishi kuwego kwa umuhimu bora wa watu au vyana kushiriki katika michezo za kikamiliha au kuleta ushindani.</p> <p>Ku kosekana kwa waleelamu wanafahamu nne 20 na hiyo kuhamisisha umuhifimmo wa wanafunzi au watoto pamoya na vyana kushiriki katika michezo mbalimbali na hiyo Kutoka yefichezo mingi kwa huiua ushindani inkubwa neci hiyo kufopradwe na jaa ni wauuzunguza.</p> <p>Kutokutu yego kwa kushiriki moja na mofisa Chang'anya kati ya warazi na wadai, walimu wa michezo kuhusu umuhimu wa kushiriki katika michezo mbalimbali ili kujua faida ne umuhimu kwa abyaa ye mitsi yote zinazotokana na kushiriki katika michezo.</p>
----------	---

Kielelezo Na. 12.2: Sampuli ya jibu lisilo sahihi katika Swali la 12.

Kielelezo Na.12.2, ni majibu ya mtahiniwa aliyetoe sababu zinazowapelekea wazazi au walezi kuamini kuwa michezo haina tija yoyote katika maisha ya wanafunzi badala ya kukanusha kauli hiyo kulingana na matakwa ya swali.

2.2.3 Swali la 13: Mandalizi ya Ufundishaji wa Somo la Haiba na Michezo

Mtahiniwa katika swali hili alitakiwa atoe hoja tano kueleza umuhimu wa Azimio la Kazi katika ufundishaji na ujifunzaji wa somo la Haiba na Michezo. Swali hili lilitoka katika mada ndogo ya *Uandaaji wa Azimio la Kazi* katika somo la Haiba na Michezo. Swali lililenga kupima uelewa wa watahiniwa juu ya matumizi ya Azimio la kazi katika ufundishaji. Jumla ya

watahiniwa 3,273 sawa na asilimia 100 walijibu swalii hili. Kati yao, watahiniwa 3,263 (99.8%) walipata alama kuanzia 6 hadi 15. Hivyo swalii hili ni mionganii mwa maswali yaliyojibii vizuri. Jedwali Na.5 inaonesha ufaulu wa watahiniwa katika swalii la 13.

Jedwali Na. 5: Ufaulu wa watahiniwa katika Swalii la 13

Alama	Idadi ya watahiniwa	Asilimia (%)
0.0 – 5.5	10	0.2
6.0 – 10	257	7.8
10.5 – 15	3006	91.9

N=3273

Jedwali Na.5 linaonesha kuwa watahiniwa 3,006 (91.9%) walipata alama kuanzia 10.5 hadi 15. Watahiniwa wengine 257 (7.8%) walipata alama kuanzia 6 hadi 10 na watahiniwa 10 (0.2%) walipata alama kuanzia 0 hadi 5.5.

Watahiniwa 3,263 (99.7%) walijibu vizuri swalii hili kwa kuweza kuchambua kwa ufasaha umuhimu wa Azimio la kazi katika mchakato wa ufundishaji na ujifunzaji. Watahiniwa 890 (27.2%) walipata alama zote kumi na tano (15). Majibu sahihi katika swalii hili yalikuwa; *Huonesha mada zote zilizo katika muhtasari zinafundishwa katika muda uliopangwa, mwalimu anapoandaa somo lake hutumia azimio la kazi, Humsaidia mwalimu kutayarisha zana za kufundishia na kujifunzia, Huonesha mtiririko wenyewe mantiki wa ufundishaji kwa sababu mada zinatakiwa kufundishwa kwa mwaka zitaonekana katika azimio la kazi*. Vilevile baadhi ya watahiniwa walitoa hoja sahihi nne na wengine tatu hivyo walikuwa na alama tofauti na wakati mwingine utofauti wa alama ultokana na ubora katika kuelezea hoja, mpangilio mzuri wa mawazo, mtiririko bora wa insha, matumizi sahihi ya lugha na uelewa wa matakwa sahihi ya swalii. Kielelezo Na.13.1 ni sampuli ya jibu la mtahiniwa aliyejibu swalii la 13 kwa usahihi.

Azimio la kazi ni mpango kazi wa myda mrefu ambao mwalimu huandaa kwa ajili ya kufundishia na kuhakikisha malengo ya mtaala yamefikiwa. Azimio la kazi ni muhimu kwa mwalimu katika cruala zima la ifundishaji na ujifunzaji wa somo la haiba na michemo. Ujadao ni umuhimu wa azimio la kazi kwa mwalimu wa somo la haiba na michemo.

Kumuongaza mwalimu kufundisha katika mtinikko rahibi wa mada; Mwalimu anapoandaa qirimio la kazi huweza kumuongaza kufundisha mada zote katika mpango lio rahibi kwa kuanza na mada rahisi hatimaye mada ngumu. Azimio la kazi ni msada kwa mwalimu kwa sababu mada hupangiliwa na kufuata mtinikko huo kuzifundisha. Humsaidia mwalimu kuandaa andalio la somo; Mwalimu wa somo la haiba na michemo anapoazimia humuongoza kuyewa kuandaa andalio la somo kwa kila kipindi atakacho fundisha kutokana na mgawanyo wa vipindi aliuandaa katika azimio lake la kazi.

Humsaidia mwalimu kujua idadi ya vipindi kwa muhula na mwaka meima; ni muhimu kwa mwalimu kuwa na azimio la kazi kwa sababu azimio la kazi humuweza ha mwalimu kufahamu idadi ya vipindi atakavyokuwa navyo kwa muhula na kwa mwaka meima kutokana na mgawanyo aliuandaa katika kila mwaei kwa kufuata mahitaji ya mada itakayafundisha

13 Cont.

Humaidia mwalimu kuanda zana za upimaji na zana za kufundishia; katika azimio la kazi mwalimu hujesa kuanda zana za upimaji katika kila mada na pia zana za kufundishia katika kila mada. Hivyo azimio hutoa muongozo wa namna ya kumpima mwanafunzi katika kila mada kuu na pia kila umahini mahisuni unaquna kshwa.

Humaidia mwalimu kujua kalenda ya shule kwa mwaka; Azimio la kazi huoneisha matukio muhimu yote yanayotokea kwa mwaka mzima katika shule. Mwalimu anapeendaazimio lake la kazi hupanga matukio ya kila muhulq kwa kufuata kalenda ya shule. Mfano Likizo ya kila muhulq huonekana katika azimio la kazi na tarehe ya kufungua ili kuweza kuendelea na ufundishaji.

Mwalimu mahiri wa somo la haiba na michezo huandaa azimio la kazi ambalo litam-pa muongozo katika ufundishaji wake na pia litam-saidia kufuata hatua za ufundishaji ambaro ni muhimu katika ujifunzaji wa mwanafunzi na kufikia malemo ya ufundishaji na ujifunzaji wa mada mbali mbali.

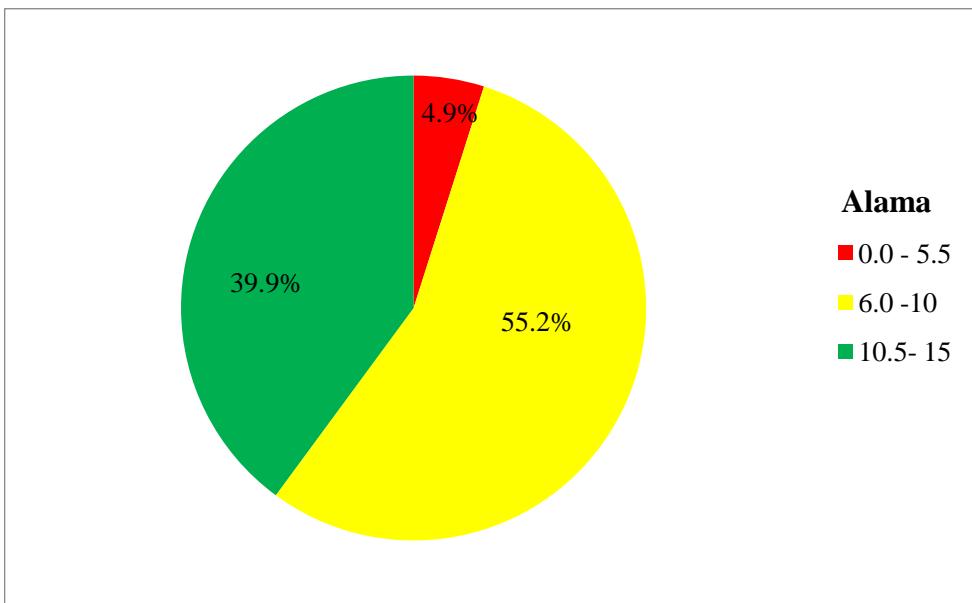
Kielelezo Na. 13.1: Sampuli ya jibu la mtahiniwa aliyejibu kwa usahihi swali la 13.

Katika Kielelezo Na.13.1, mtahiniwa aliweza kutoa hoja tano za umuhimu wa Azimio la kazi katika ufundishaji. Aidha, aliweza kuzingatia kanuni za uandishi wa insha kwa kuonesha utangulizi na hitimisho la hoja alizozitoa.

Pamoja na ufaulu mzuri wa watahiniwa katika swali hili, watahiniwa wachache 10 (0.2%) walikuwa na ufaulu hafifu kutokana na kutokuelewa matakwa ya swali na wengine kuelezea hoja na kuirudia tena.

2.2.4 Swali la 14: Upimaji na Tathmini ya Ufundishaji wa Somo la Haiba na Michezo.

Katika swalii hili, watahiniwa walitakiwa kushauri mambo matano anayopaswa kuzingatia mwalimu wakati wa usahihishaji wa kazi za wanafunzi katika somo la Haiba na Michezo. Hivyo, swalii hili lililenga kupima uwezo wa mtahiniwa kuweka vigezo katika kutathmini ubora wa kazi za wanafunzi. Watahiniwa 3,273 sawa na asilimia 100 walijibu swalii hili. Swalii hili ni mionganini mwa maswali yaliyojibowi vizuri kwani watahiniwa 3,116 (95%) waliojibu swalii hili walipata alama kuanzia 6 hadi 15. Chati Na. 9 inafafanua viwango vya ufaulu vya watahiniwa katika swalii la 14.

Chati Na. 9: Ufaulu wa watahiniwa katika Swali la 14

Chati Na.9 inaonesha kuwa watahiniwa 1,305 (40%) walipata alama kuanzia 10.5 hadi 15. Watahiniwa wengine 1,811(55.2%) walipata alama kuanzia 6 hadi 10 na watahiniwa 157 (4.9%) walipata alama kuanzia 0 hadi 5.5.

Uchambuzi katika majibu ya watahiniwa unaonesha kuwa watahiniwa 3,116 (95%) walijibu vizuri swalii hili. Kati yao, watahiniwa 1,305 (39.9%) waliweza kufanya vizuri zaidi swalii hili kwa kuwa walikuwa na uelewa wa kutosha katika eneo la upimaji na tathmini ya ufundishaji. Hivyo waliweza kufafanua mambo matano ya kuzingatia katika usahihishaji wa kazi za wanafunzi kama vile;

Kuitambua ngazi ya wanafunzi unaowasahihishia; msahihishaji anapaswa kutambua wanafunzi anaowasahihishia wapo ngazi ipi. Mfano walio kwenye ngazi ya shule/Kata/Wilaya/Mkoa au Tarafa.

Kuhakikisha kuwa majibu ya wanafunzi yanahusiana na zana ya upimaji na mwongozo wa usahihishaji.

Wakati wa kusahihisha mwalimu aangalie kama mwanafunzi aliweza kujibu kulingana na swali aliloulizwa.

Kuchunguza kama kuna wanafunzi wamefanya udanganyifu wakati wa kujibu maswali na kuchukua hatua mara moja.

Kuepuka kuonesha upendeleo wakati wa kusahihisha. Mwalimu anatakiwa kutoa alama kwa wanafunzi kwa kuzingatia usahihishi wa majibu waliyotoa pamoja na vigezo vingine vilivyobainishwa katika mwongozo.

Usahihishaji ufanyike mara moja baada ya wanafunzi kufanya mitihani yao ili warudishiwe matokeo katika muda muafaka.

Vile vile watahiniwa 1,811 (55.2%) waliojibu swali hili walipata alama kuanzia 6 hadi 10. Baadhi yao, walitoa hoja chache, kuchanganya hoja sahihi na zisizosahihi hivyo kupata alama za wastani, Kwa mfano, mtahiniwa mmoja alichanganya mambo ya kuzingatia wakati wa kusahihisha kazi za wanafunzi. Mtahiniwa huyo, aliandika hoja kama vile: *kuepuka upendeleo. Kuzingatia mwongozo wa usahihishaji na kuzingatia umri na uelewa wa wanafunzi.* Pia aliandika hoja mbili zisizo sahihi ambazo ni: *kuandaa karatasi na kuangalia usafi wa kazi.* Kielelezo Na. 14.1 ni sampuli ya jibu la mtahiniwa aliyejibu swali la 14 kwa usahihishi.

Usahihishaji wa kazi Ja wanafunzi ni kitendo

Cha kuweka tiki na alama ya kesa katika zopzi au mtihani. tiki na kosa ni alama ambayo hutumika kati kusahihishia kazi za wanafunzi / Alama ya tiki(v) inamaanisha mwanafunzi amptanya vizuri. Na alama ya (*) kesa inamaanisha mwanafunzi amptihindwa kufanya vizuri. Na alama hiso humaidia mwalimu kujua malengo ya somo ambayo yampitikiwa na ambayo hayajafikiwa na kuchunguza sababu. Sisi kunamombo ya kusingatia, IL; kazi ya wanafunzi iwpze kusahihishwa vizuri - Mwalimu ali huwa kusahihishi vizuri kazi za wanafunzi na wanafunzi, huwalipendi. Somo laki kutohaka na mwalimu huyo kutohauwa au kutozingilia mambo muhimu wakati wa wahishaji wa kazi za wanafunzi. Hivyo basi anatakiwa kusingilia mambo muhimu. Yaqutayo ni mambo ya kusingatia wakati wa kusahihishia kazi za wanafunzi.

Kuandaa mwongozo wa wahishaji, Mwongozo wa usahihishaji ni majibu ambayo humuonesha mwalimu ~~ma~~ majibu ya maswali ambayo ampyatungia zopzi au mtihani. Huy mwongozo wa usahihishaji mwalimu akuandaa huwa ahajiamini katika kusahihishia kazi ya wanafunzi na hivyo kuwafanya wanafunzi walipendi somo laki na wakipendej somo laki. Pia mwongozo wa usahihishaji kuandaliwa kwa kusingatia vifnopi muhimu. Kwa mfano mwalimu amptou jario na akuandaa mwongozo wa wahishaji basi atesahihishia vizuri kazi za wanafunzi.

Kutoe mgawanya wa alama kwa uwiano sawa kwa majwadi yote. Mwalimu anapofonya upimaji wa somo anatakiwa ozingatia mgawanya wa alama kwa maswali yote aliyo yataa ili awezep kusahihishia kazi Ja wanafunzi vizuri. Mfano mwalimu amptou zopzi ambalo linayumuisha maswali ya kushagua jibu sahihi na maswali

14 Cont.	<p>ya kuanuha bari mwali mu anatakiwa aonehe ida alama Linuzlingana na 2nye uwiano kwa maswali yote. Kusaidia, anaweeda akaweka swali moja lindalamu mbili hii itasaidia kusathihisha kazi za wanafunzi vizuri.</p> <p>Kuwa makin ni kuwa mtulivu wakati wa kusathihisha kazi za wanafunzi. Hili ni moja ya jumbo muhimu sana la kuzi- ngalia wakati wa kusathihisha kazi za wanafunzi. Kwababu mwali mu akiwa na umakin ni kuwa mtulivu wakati wa kusathihisha maswali bari akusathihisha kazi za wanafunzi visuri. Na mwali mu akisera umahini na utulivu wakati wa kusathihisha atasahisha kazi ja wanafunzi vibaya na kwababu ha wanafunzi walichukie somo lake. Hivyo bari ni muhimu sana kuwa makin ni kuwa mtulivu wakati wa kusathihisha kazi za wanafunzi, yaani usiwp na mambo mengi wakati uki kusathihisha kazi za wanafunzi.</p> <p>Kuepuka upendeleo na ubaguzi wakati wa usdhishaji, Upendeleo na ubaguzi ni miengoni mwu mambo ambayo yandima- nya mwali mu asathihisha kazi ja wanafunzi vibaya. Kusamiano mwali mu anasahisha kazi za wasichana vizuri labda kwa subabu wanamwandiko mzuri na anasahisha kazi ja wavulana vibaya labda kwasababu wanamwandiko mibaya bari akusababu ha wanafunzi walichukie somo lake na kumchukid yeye mwali mu pia. Hivyo ni muhimu sana kwa mwali mu kuepuka upendeleo na ubaguzi ili wanafunzi walippe de somo lake</p> <p>Kuwa pa wanafunzi muda wa kutesha ili kuhamilisha kazi Jao, Mwali mu ili awupe kwahihsha vizuri kazi za wanafunzi anatakiwa awupe wanafunzi muda wa kutesha kudajili ya kuhamilisha kazi ambiyo amvapu wanafunzi wufanya ili itasaidia sana wanafunzi wufanya kazi vizuri na kwanafunzi na hutimaye mwali mu atasahisha kazi ja wanafunzi vizuri. Miano mwali mu anatakiwa awupe wanafunzi majwali yana.</p>
----------	---

14 Cont.	<p>endana na muda ili wanafunzi wa wazee kuandikia kazi</p> <p>Zao vizuri kwa mtinrikio unao fua. Kuwasababu mwelimu aktiwata wanafunzi muda mchache wa kuhamilisha kazi ambayo haiendani na muda aktubabishi baadhi ya wanafunzi au wanafunzi kushindwa kufutuza kazi vizuri na malimy kuwasahihishia kazi vibayo. Hivyo basi ni muhimu kwa mwalimu kuwapata wanafunzi kasi inayo endana na muda.</p> <p>Kwa ujumla pamoya na yote hayo. Ni muhimu sana kwa mwalimu kuzingatia mambo tajwa hupu juu ili kusuhishisha kazi za wanafunzi vizuri. Pia kuanamuhimu wa mwalimu kusuhishisha vizuri kazi za wanafunzi. Umuhimu huo ni kama vile huwasaidia wanafunzi kuwa na motisha ya kujitunza somo. pia husaidia kujengaa ushirikiano mafiri buindi ya mwalimu na wanyuhasi. pia huwasaidia wanafunzi kujua kriwangi Chao Cha upewa na kutanya bidii kuchika muromo yao.</p>

Kielelezo Na.14.1: Sampuli ya jibu sahihi katika swali la 14.

Katika Kielelezo Na. 14.1, mtahiniwa aliweza kufafanua mambo matano ya kuzingatia wakati wa usahihishaji wa kazi za wanafunzi. Aidha, aliweza kuzingatia kanuni za uandishi wa insha kwa kuonesha utangulizi na hitimisho la hoja alizotoa.

Hata hivyo, watahiniwa wengine 157 (4.9%) walipata alama kuanzia 0 hadi 5.5 kutokana na uelewa mdogo juu ya mada ya Upimaji na Tathmini ya Ufundishaji wa somo la Haiba na Michezo. Pia watahiniwa hao hawakuelewa matakwa ya swali. Mfano wa majibu waliyotoa ni kama vile; *Kuheshimu mawazo ya wanafunzi, kuwaongoza wanafunzi zoezi hili ndipowafanye tena katika madaftari yao na hoja ya tatu ni kutatua changamoto zao pale wanapokosea*. Kielelezo Na. 14.2 ni sampuli ya jibu la mtahiniwa alireshindwa kujibu swali hili kwa usahihi.

Usahihishaji wa kazi za wanafunzi,
Ni kuweka alama ya wino mwekundu
Katika kazi za kwenye madaktari ya
wanafunzi. Kuna mambo ya kuizingatia
wakati wa kusahihisha kazi za wanafunzi.

Yafuatayo ni mambo ya kazi
ngatio wakati wa kusahihisha kazi
za wanafunzi:-

Usafi wa kazi, wakati wa kusahihisha kazi miwalimu anatakiwa kuangalia
la usafi wa kazi ya mwanafunzi we
ameandika bila tuchafua chafua la
a kubatakata. Pia miwandiko uwe mzuri

Mpanqito mzuri wa kazi, miwalimu anatakiwa kuizingatia mwanafunzi
wii amepanga kazi yalee vizuri na inasomeka vizuri, mawazo yapo katika
mtiririko mzuri. Huyu mwanafunzi anatakiwa kujapanga mawazo yalee vizuri.

Nafasi ya kutasha kati ya neno
na neno, miwanafunzi anatakiwa kujukua
maneno kwa kujapanafasi na
sio kujunganisha maneno mawili tufauti
au kujekatakata maneno wakati na
kusoma yanakuja yanazunguza,

Matumizi ya herufi kubwa na
mdogo, miwalimu anatakiwa kuizingatia
matumizi ya herufi kubwa na mdogo.
Mwanzo wa Sentensi anatakiwa kuahidi
na herufi kubwa, baada ya pumziko refu

14 Cont.	
	anatakawa kuanza na herufi kubwa na majina ya pekee anatakawa kuanza na herufi kubwa na sio ndogo.
	Ufahidi wa maneno ya alama za uandishi, mwalimu anatakiwa kusoma maneno je yako sahihi' ili asije akasah ahishisha maneno ambayo sio sahihi. Pia mwanafunzi awe amezingatia alama za uandishi; mfano matumizi ya hukta poc ha, nunda, koma, alama ya kuuliza, msingi, funga semi na fungua semi.
	Hayo ni mambo ya kuzingatia wakati wa kusahihisha kazi za wanafunzi. Kusahihisha kazi za wanafunzi ni muhimu sana kwa Sababu itamzungu mwanafunzi kuwa na moyo wa kusoma Somo hilo na itamzungu mwanafunzi kuheshisha makala yake.

Kielelezo Na.14.2: Sampuli ya jibu lisilo sahihi katika swali la 14.

Katika Kielelezo Na.14.2, mtahiniwa alieleza taratibu za uandishi katika somo badala ya mambo 5 ya kuzingatia wakati wa usahihishaji wa kazi za wanafunzi.

3.0 UCHAMBUZI WA KIWANGO CHA UFAULU KATIKA KILA MADA

Uchambuzi wa takwimu za ufaulu katika somo la Haiba na Michezo GATCE 2022 unaonesha kuwa watahiniwa wote waliofanya mtihani wa Haiba na Michezo walifaulu. Aidha, ufaulu ulikuwa mzuri zaidi katika mada nne (4) kati ya tano (5). Mada hizo ni: *Maandalizi ya maandiko, vifaa na zana za kufundishia na kujifunzia (96.7%), Upimaji na tathmini ya Ufundishaji wa Somo la Haiba na Michezo (92.5%), Maandalizi ya Ufundishaji (84.3%), Zana za kufundishia na Kijifunzia (79.05%)* kama inavyoonekana katika Kiambatisho cha Pekee. Ufaulu mzuri katika mada hizi ni matokeo ya watahiniwa kuwa na uelewa mzuri katika mada husika.

Pamoja na matokeo mazuri, mada ya *Misingi ya Ufundishaji wa Somo la Haiba na Michezo* iliyotahiniwa katika swalii la 7 ilikuwa na ufaulu hafifu (33%), ukilinganisha na mada nyingine. Ufaulu huu unaweza kuwa umesababishwa na watahiniwa kutoshiriki kwa vitendo kwenye michezo mbalimbali kwa lengo la kutumia misingi yote waliyojifunza darasani kwa dhumuni la kuimarisha maarifa

4.0 HITIMISHO

Kwa ujumla, ufaulu wa watahiniwa katika somo hili ni mzuri kwani asilimia 100 walipata alama kati A hadi D. Sababu zilizochangia ufaulu mzuri ni pamoja na watahiniwa kuwa na maarifa ya kutosha katika dhana mbalimbali zilizoulizwa, umahiri wa kutosha katika kuandika hoja zenye mtiririko mzuri kimantiki na umakini katika kusoma na kuelewa matakwa ya swalii. Hata hivyo, ili kuboresha ufaulu zaidi juhudii zinahitajika katika matumizi ya mbinu sahihi za kufundishia na kujifunzia kama vile majadiliano ya vikundi na uwasilishaji, kujifunza kwa vitendo (walimu tarajali kucheza michezo mbalimbali uwanjani), onesho mbinu (ili kuonesha namna ya kutumia misingi) hususan kwenye mada ya *Misingi ya Ufundishaji wa somo la Haiba na Michezo* ambayo ilikuwa na ufaulu hafifu.

5.0 MAPENDEKEZO

Ili kutatua changamoto zilizojitokeza katika mtihani huu na kuboresha zaidi ufaulu katika somo la Haiba na Michezo, yafuatayo yanapendekezwa:

- (i) Wakati wa mchakato wa ufundishaji na ujifunzaji, wanachuo wafanye mazoezi, kazi za vikundi, kazi binafsi, majaribio na mitihani ya mara kwa mara na kupewa mrejesho ili kusaidia kuwajengea uzoefu katika kubaini matakwa ya maswali wanapofanya mitihani yao, hususan mitihani ya kitaifa.
- (ii) Mchakato wa ufundishaji na ujifunzaji utumie zaidi mbinu shirikishi hususan mbinu ya majadiliano ya vikundi. Hii itawasaidia wanachuo kujenga uelewa na kutunza kumbukumbu ya maarifa wanayoyapata. Pia, itawajengea uwezo wa kuwasilisha mawazo yao katika muktadha

mbalimbali, hivyo kuwajengea uwezo wa kujibu maswali vizuri na kufaulu katika mitihani yao.

- (iii) Wanachuo wanashauriwa kusoma kwa bidii kupitia mkoba wa kazi (portifolio), maandiko rejea na rejea za kielektroniki ili kuweza kupata maarifa yaliyokusudiwa katika somo la Haiba na Michezo na kufaulu vizuri mitihani yao.
- (iv) Mchakato wa ufundishaji na ujifunzaji wa somo la Haiba na Michezo uzingatie mafunzo kwa vitendo. Mbinu ya vitendo ni vema itumike kwa lengo la kuhawilisha maarifa ya darasani kwa njia ya vitendo hasa katika michezo mbalimbali ya uwanjani. Aidha, mbinu hiyo itawasaidia walimu tarajali kutumia dhana ya misingi wawapo kwenye michezo. Vilevile, itawasaidia kujenga uelewa wa kutosha kwenye mada husika na hatimaye kuinua kiwango cha kufaulu katika mada ya Misingi ya Ufundishaji wa somo la Haiba na Michezo.

KIAMBATISHO CHA PEKEE

MUHTASARI WA UFAULU WA WATAHINIWA KATIKA MADA ZA SOMO LA 650 HAIBA NA MICHEZO

Na.	Mada	Namba ya swalii	Ufaulu Katika Kila Swalii (%)	Wastani wa Ufaulu Katika Kila Mada (%)	Maoni
1.	Maandalizi ya Maandiko, Vifaa na Zana za kufundishia na kujifunzia	4	99.8	96.7	Vizuri
		8	99.5		
		9	90.9		
2.	Upimaji na Tathmini ya Ufundishaji wa somo la Haiba na Michezo	3	82.6	92.5	Vizuri
		10	99.8		
		14	95.1		
3.	Maandalizi ya Ufundishaji wa somo la Haiba na Michezo	1	95.9	84.3	Vizuri
		2	34.6		
		11	91.9		
		12	99.2		
		13	99.8		
4	Zana za kufundishia na kujifunzia	5	72.9	79.1	Vizuri
		6	85.2		
5	Misingi ya Ufundishaji wa Somo la Haiba na Michezo	7	33	33	Hafifu

